

Marija Stojilković Marstoj
PTICA IZA ŽICE

www.poetabg.com

Marija Stojilković Marstoj
PTICA IZA ŽICE

Biblioteka
Stihodušja

Izdavač
Udruženje pisaca POETA

Za izdavača
Veselin P. Dželetović

Recenzije i osvrti
Zorica Tijanić
Simo B. Golubović
Vladanka Cvetković
Zorica Krstović

Lektor
Jelena Dimitrijević

Ilustracije
Sonja Jovanović

Štampa
Dinex – Beograd

Tiraž
300 primeraka

Marija Stojilković Marstoj

PTICA IZA ŽICE

Beograd, 2017.

Copyright© by Marija Stojiljkovic, 2017.
Copyright© za Srbiju Udruzenje pisaca Poeta, 2017.

Ова публикација, у целини или деловима,
не сме се умножавати, прештампавати или преносити
у било којој форми или било којим средством
без дозволе аутора или издавача, нити може бити
на било који други начин или било којим другим средством
дистрибуирана или умножавана без одобрења издавача.
Сва права за објављивање ове књиге задржавају аутор
и издавач по одредбама Закона о ауторским правима

***Zahvaljujem se na podršci svojoj porodici,
kao i Milošu Radosavljeviću-Šomiju i Sonji Jovanović***

Predgovor izdavača

U vreme današnje, u doba „Velikog brata a malih ljudi“, kada je poezija skrajnuta i marginalizovana, drznuti se da objavite zbirku dobre poezije graniči se sa podvigom. Kada je oplemenite predivnim ilustracijama, što je ovde i slučaj, dobijate knjigu izuzetne kakvoće. Autor ovih stihova kao da ne primećuje ova plitkoumlja kojima smo okruženi, zagledana je u dubinu čoveka i vremena u kome živimo. Rime Marije Stojiljković dodiruju i srce i dušu. Zato, kao izdavači ove knjige, ponosno stojimo iza ovakvog dela i toplo ga preporučujemo Čitaocu koji zna da prepozna pravi kvalitet i vrednost.

Veselin P. Dželetović

O ŽIVOTU

Umor

Na vetrometini života
teraj me, teraj, družę,
dalje od svetlosti, dalje od tame,
dalje od ljubavi, dalje od mržnje.

Teraj me, teraj, družę,
dalje od prijatelja, dalje od samoće,
dalje od ljudi, dalje od sebe.

Teraj me, teraj, družę,
dalje od sunca, dalje od mraza,
dalje od kiše i jutarnje rose.

Nosi me dalje od svega tog.
Nosi me dalje da se oči ne zamore
i ne podlegnu lažnim dobročiniteljima.

Jer u uzdahu je sve, a u izdahu je ništa.
I ništa je sve i sve je ništa.
Zato nosi me, nosi, prijatelju,
što dalje od svega tog.

Hladnoća

Smrzli se prsti moji od hladnoće.
Tik uz mene ledeno vreme stoji.
Čeka da se okrenem i pogledam
studen u lice. Izdržavam.
O toj borbi niko ništa ne zna.

Potcenjivanje

Ko da mi kaže zašto bacam život?
Ko da mi kaže šta je to hrabrost?
U dolini društvenih pravila i zakona
sve je poznato, sve je rešeno.
Jedno je pravo – drugo je krivo.
U dolini duševnih smetnji grcam i ja.
Ovako mala, beznačajna, ne mogu
ništa da uradim, ništa da kažem,
a da nije opšte poznato.
Kuda da idem kada su svi ti putevi –
putevi drugih, a sama strah me
da priđem vratima života.
Niko neće biti ja.
Niko neće saznati to što znam ja.
Niko neće misliti kao ja, i niko neće
nositi vrednost koju nosim ja.
O Bože, vidiš li misli moje
u nekom drugom svetu,
u nekom drugom čoveku?
Jer ja sam kao senka ovih vremena,
kao pora duševne bolesti,
kao vlaga kišnog čoveka.
Sunce je moje večita zebnja,
strahovi su veliki kao univerzum,
i ne znam gde im je kraj, i da li imaju kraj.
Srce je pusto, um glup,
a navala uticaja drugih kao reka,
kao dubina prokletog vremena.
Proganja me, Bože,
proganja me moja misao
i njen sve veći besmisao.

Trenuci bez kraja

Nisu li to trenuci života
kao da su bez kraja
pored nas dugo promicali,
kao lađe neuhvatne,
kod okolnih magli prikrivene?
Nisu li se to životne reči prevodile,
a zapravo nikud nas nisu vodile?
Penusa li se to more naših životnih misli?
Na providnoj pučini iskre se sjaje.
I tek kad sumrak u životu prekrije sve,
one se zgasnu na naše sne.
I nisu li se ti trenuci, što ih
životnim beskrajem zovem ja,
ispisali u srcu mom bolnim perima?
I nisu li se njihova mastila
po sušnoj vodi duše izlila?
Ja bih te tražila u životu mome,
ti trenutku poslednji.
Ja bih te pitala gde su
tvoje životne snage otišle.
Ja bih ti priznala da su
moji živi tragovi izbrisani.
Ja bih ti čitala iznova
svoje tužne životne balade.
I gde li si se sakrio,
ti trenutku poslednji,
kao nadočekano mi unuče
što ga ne posadih kraj skuta svojih?
I gde ti je toplina, ti poslednji pogledi?
Ne iskri se pred drugim ni tvoja dobrota.
Gde li si to u životu otišlom
lik svoj u ogledalu zaboravom obojio?

Staklo

Lomljivo staklo sudbine
nadvilo se iznad mene kao krov.

Sve kristalno bi i ništa se
ne zbi na tom staklu.

U aleji mašte iskra se savila
da zakuca na tajna vrata sreće.

Pitam te, drago moje biće –
kada nestadoše svi treptaji svica?

Pitam te, draga moja srećo –
kada suze isušiše nebo?

Pitam te, vodo – otkad potoci
na dnu ponora leže?

Pitam vas sve – kada su se
kose moje zamršene rasule
po putu životne tajne?

Pogled u noć

O zar opet da trajem
u usamljenosti, ti noći crna!?
Da trajem sama s tim zlom osame?
Da prekopavam tebe,
ti noći čemerna i ledna?
Da iz tmine i samoće,
iz plašta tvoga nemoga užasa,
stalnih patnji, dugog očaja, oštrog bola
uzmem ti sve, otmem ti sve, negiram ti sve,
pa čak i tvoje postojanje?
Nikad nisam zbog tebe, crna noći, patila.
Nikad nisam zbog tebe, crna noći, plakala.
Nikad nisam zbog tebe tako nešto činila.
Ti noći crna, noći užasna, i nanovo, i uporno,
i uvek, i sve više čemerna i ledna.
Ti nikada nisi se meni ni desila.
Ti nikada nisi kod mene ni zalazila.
Uvek od tebe bežim, tako
crne, tihe, zloslutne i kobne,
kao na maratonu što traje život celi.
Nikada me ti nećeš uhvatiti.
Nikada me ti nećeš porobiti.
O ti crna noći! O ti crna noći!
Jer nisi znala, iznenađena si,
da, evo... sviće, sviće, sviće,
i uskoro izlazi spasonosni dan.
I novo jutro se smeje,
i više i više i više u svojoj svetlosti,
da izdržim, izdržim, izdržim te.
I zato, noći, na odlasku tvom pozdravljam te,
kao što pozdravlja lažni prijatelj.
I okrećem ti leđa da zaboravim te,

i odlazim u naručje svetlog jutra,
ka zagrljaju spasonosnoga dana.
I tvoja se tuga, crna noći,
u toj svetlosti, u meni, konačno,
posle naše noćne bitke, raspršava.

Noć je...

Lica zatamnjena.
Nemaštinom skrhana.
Tugom oblivena.
Jezom pokrivena.
Kricima utišana.
Lažima iskupljena.
Tragedijom zatečena.
Svetlošću preplašena.
Kajanjem samlevena.
Ljubavlju omamljena.
Nemirom istučena.
Oduzimanjem sabrana.
Krajem nastavljena.
Danom pobeđena.

Noć je ljudima...

Koje vreme? Kakvi sati? Koliko sekundi?

Vreme prolazi, sati nezaustavljivi,
sekunde ispare, a oči to ne primete.
Vreme zakočeno, sati blokirani,
sekunde varaju i oči se predaju.
Vreme ubija, sati razaraju,
sekunde udare, pa oči se zatvore.
Vreme prohujalo, sati razduvani,
sekunde uskovitlane i oči su išibane.
Vreme turobno, sati zlokobni,
sekunde čemerne, oči su umorne.
Vreme prošlo, sati sadašnji,
sekunde buduće iz očiju su nestale.

Tužnih dana

Tužnih dana ko će da se seti?
U tihoj noći ko će da se sveti?
Pogleda prekornog ko će da se spasi?
Umorno oko ko će da spazi?
Od nade lažne ko će da strada?
Po putu lednom ko će da hoda?
I svuda studen samo će da vlada.
Surova zima s neba će da pada.

Od stakla dan

Od stakla dan
rasprsnu se
u deliće prošlosti.

Da ih sastavim
ne bih umela.

Neka ostanu tako
da čekaju neku
novu prošlost
da im se sutra
pridruži.

Spoznaja

Htela bih da lutam ulicom ovom,
pa da mogu u njoj biti jaka,
da strah ne osetim kada širinu primetim,
da vrata ne potražim, ni kecelju bake,
ni zavesu da se skrijem,
ni vodu da se njome polijem.
Teturala bih polako da ne vidi svako
kako reči pristaju u luke,
kako sneg stopi se s planine,
kako ideale mašta hvata,
kako gavran natura mi svoju senku
da je držim kao reku, krivudavu i divlju.

Oluja

Kiša sipi. Nervira.
Oblak se muti. Iritira.
Vreme smrklo. Zamara.
A tavan kuće bezdušno huči.
Oluja od prošle noći i u ovu noć
zvuk svoj ubacuje kao eho.
I sećanja u eh u se stisla,
da atmosferu kraha upotpune.
O, to prošlosti zvuk se i dalje čuje!

Dode tako čas u životu

Dode tako čas u životu nekako
suv, bezdahan, zakočen, smoren –
poput privida da uspevaš disati, a ne možeš.
Dode čas, pa sutradan kao da ga nije bilo.
Sve sija od jutarnjih boja, od vatre i sile radosne.
To se naš put od prvog do drugog
ekstrema tu usložnjava.
Idemo dole pa gore, kao bolesnici,
malo depresivni – malo manični.
Dobro je dok se ne pretera u skakanju,
dok se ne izgubi kontrola psihe.
Ali to je život, to ga čini življim,
jer boli srce, spušta pa podiže razum.
Život – to su neprekidni časovi naših oscilacija,
ritmika, dinamika, muzika, patos,
ili tek ekstaza, paradoks, ironija.
Život kao so, hleb, voda. Kao potreba.
Od proleća do leta, od jeseni do zime,
od rođenja do groba – samo je borba,
večna borba sa životom.
Ali samo neka traje.

Ako se

Ako se probudim sutra,
neka to sutra ne bude
kao ovo danas.

Ako ipak sutra
ne dočekam nova jutra,
neka se stari mačevi misli
sa carevima nemira snađu.

Ako me stare misli
sutra pronađu,
neka bar prekosutra
ne bude kao ono sutra.

Ludilo

Seni moja, prolazi još jedan dan.
Sunce ne dolazi da zarumeni san.
Sreća bi zablistala kao iskra dečjeg peva.
Srce bi kucalo kao tupež nevinog stava.
Ali... čemer bi pekao reči kao pekač,
i suze bi iznova na uzdah stavio.
Sve bi seni praktikovale
leto u zver da prikažu,
i ječam da stružu sa pola stupca.
Svaku reč da dodam, i kad prodam
da zablista mi korak na
uzglavlju čovekovom.
Sve bih dala kad ne bih krala
tuđe reči kao svoje,
da prikažem pad kao tuđ.
Osama mi često zatvara put,
i zdravi me uzdah sveca
kao svica što zora budi.
Glavo moja, daj poludi, i iznedri
jednom veselu pesmu, i sve ih
opij nebeskim svodom,
polij ih sve božjom vodom.

Nagrada

Ja te želim imati, živote.
Dobiti kao nagradu. Snimiti kao film.
Ponosno nositi kao garderobu.
A ipak, dati tebi slobodu. Oslikati dušu svoju.
Ja te želim imati, živote.
Ojačati kao stenu. Opevati tako lepo.
Iskristalisati kao kristal. Posaditi kao ružu.
A ipak, dati tebi slobodu. Oslikati dušu svoju.
Ja te želim imati, živote.
Sa srcem u grudima zaštititi te od poganih jezika.
Pa odsvirati. Ispratiti. Zaslužiti. Poslužiti te.
A ipak, dati tebi slobodu. Oslikati dušu svoju.
Ja te želim imati, živote.
Dokazati tebi život. Oživeti u tebi život.
Znati za put i korak, za istinu i nadu.
Želim te pokriti. Dodati i jastuk i posteljinu i utopeliti.
A ipak, dati tebi slobodu. Oslikati dušu svoju.

Podsmeh

Smrt. I šta onda? Nema me.
Ni traga ni glasa. Ni zapisa ni postojanja.
Ničega. Ama baš ničega.
Sve bi u trenutku pokošeno.
I suze i strah. I tuga i mač. I sreća i briga.
Ni oko čega. Ama baš ni oko čega.
Ni tebe, da o tebi sanjam.
Ni peva ptice. Ni laveža pasa.
Ni oko koga. Ama baš ni oko koga.
Ni pepela ni kapele. Ni Boga ni đavola.
Ni jecaja ni radosti.
Ni za koga. Ama baš ni za koga.
Smrt. I šta onda?
Onda i samo onda
ničega ne bi bilo i nikog ne bi bilo
i ništa se ne bi zbilo
kada se ne bi verovalo.

Sidro

Sidro baci
u vodu tu – studenu.

Sidro teško upade
u dubinu tu – plavetnu.

Sidro ne izvukoh
iz vode te – neznane.

Ostade tamo zauvek
čekati na mene.

Putnik namernik

Krenuti dalje od svetlosti.
Prenuti se u smelosti.
Videti okačene male lampione.
Daljine daleke slađom vodom prskane.
Vidi, gle, probijaš sne! Vidi, ide putnik namernik
s osmehom i jakim korakom.
Zanesen je putem i zvezdom vodiljom.
Vidi kako zamišljenim okom ne mari
ni za šta sem za put, put nadni i gadni.
Biti u nebiti bitan. Biti u hartiji hitan.
Smelo se zarobiti u pesničkoj hajci.
Ide putnik namernik. Ne skreće s puta.
Nema meseca. Nema sunca. Ni gora. Ni šuma.
Samo puta. Samo namernika.
Javlja se odsjaj u kosi. Javlja se misao što izbija.
Javlja se naboj što nosi. Javlja se nepregledni
bezdan traženja za smislom.
Koprena ritma neumitno bitna.
Tragati za sobom. Tragati za sećanjima.
Tragati za žrtvom. Tragati za korenima.
Ide putnik namernik. Ide putem dalje od zvezda.
Odvaja se zanesen, i ne primeti
da stigao je na kraj puta.

Predahni

Uhvati korak života,
ritam stvari neprolaznih,
u oku drhtaj sreće trenutka,
naslade postojanja – i živi.

Dodirni metal, lepljivu stvar,
oseti miris, udahni pejzaž,
svežinu jutra, lepotu idile,
zvuk radosti – i predaj se.

Sedi. Predahni.

Šuma

Često sedim za stolom.
Želim da služim nekog.
Oko mene niko.
Samo šuma
na sto stavljenih misli,
te hrane moje
koju niko ne kuša.
Tu za stolom
čekam i čekam
da se neko pojavi,
da s njim delim
otkrivenu misao,
izgovorenu reč.

O NEMIRIMA DUŠE

Krv uzburkana

Krv uzburkana. Bol to u meni vri.
Od iskona strela zabodena,
zašiljena opominje, sveti se srcu.
Nad rukom ispruženom tuga golema bdi.
Leti u vazduhu, ruci izmiče,
jer ne zapisuje se muka.
Krik u prostor. Toga ovde nema.
Svaki krik ćutnja posta,
jer ne viče se kada nesreća stisne.
Sati zaklopljeni. Nemo ih posmatraju
moje umorne i tužne oči.

Hvala

Hvala na veri. Ali ponekad...
hvala na sumnji, na zlu, na samoći.
Hvala na sunovratu.
Jer bez njih ni vere ne bi bilo,
ni težine njene spram godine,
ostarele i umorne.
Vero, kada si me zadobila,
zašto si me prevarila?
Za tobom sam se povodila,
sa rane na ranu preskakala.
Nisam u veri izdržala.
Od ognjišta pravila sam zgarišta.
Od misli – rukohvat tuđih reči. I jasno je...
Hvala na veri. Ali ponekad...
hvala na sumnji, na zlu, na samoći.
Hvala na sunovratu.

Božja svetla

Pale se svetla nad gradom.
Skida se kamen sa srca mog.
Da prezrem svaki zaboravljeni dan.
I uzmem svaki neoprani san.
Da operem božjom utehom.
Pa da ga okačim usred hvale.
Ne zaboravljaju se sni.
Ne zaboravljaš se ti, Bože.
Te ideje treba da se množe.
Pa pomози mi baš ti,
kada ne mogu shvatiti
kakva je veličina za tē potrebna,
jer ideja ova slobodna
ište zatišje pred kraj.

Milost neba

Godine loše ređam u nizu.
Prekrivene su zaboravom.
Čudo bi stvorila samo da me nađe.
Nebo bi otvorila samo da mi siđe.
Da me obasja sunce i izmiri sa svima.
Da me svije ruka što potapa u uzdah.
Da pričam priče, i priče bi čula.
Da sejem radost i nadu bi htela.
Lepršavo sebe bi vila. Sebi širila krila.
Ka ptici da pesmu mi sasluša.
Ka tebi da srce mi pomiluješ.
Da paučinu zaborava skinem,
i da konačno istinu ka nebu vinem.

Urlik

Uzvisi se urlik,
probi uz usklik.

Rane se rane râne,
ranom tugom dane.

Lepe li su rane,
nezalečene, zabrezdane.

Istinom napadane,
dane stare rane.

Kidane teskobom,
odavane borbom.

Uzvisi rane lepe,
istinom kidane,
ovaj trik u **URLIK**.

Suprotnosti

Kako izgleda kada se ponos stropoštava?

Pa šta, što da me to interesuje?!

Kako je kada se jež zaježava od jeze?

Pa šta, što da me to dotiče?!

Kako li je kada se beda ponižava?

Pa šta, što da ne ponižavam?!

Kako ti se čini ovo svetlo humano?

Pa šta, što da ga upalim?!

Tmina

Odveć su zore ispisale krvavo moje ime.
Odveć su snežne pahulje zaledile moje korake.
Odveć su san i suton, kao brat i sestra,
zatrli put do izlaska sunca.
Odveć su dani glupavi i prazni,
da zoru bi mesto noći čekala.
Odveć su pustili ljudi poglede svoje
da im lutaju gde ne treba.
Odveć sam ja zatamnela,
da bi me pticom nebeskom zvali.

Tišina

Stani! Ne pričaj dalje.
Oslušni! Zloslutno je veće ovo.
Vidi! Već letim od pada.
Gle, gde odoše ljubavi!? Gle, gde odoše praznici!?
Sve oko mene prolazi. Sve njiše klatno smrti.
Kuca srce i pita se – koliko puta i kad će poslednji?
Tišina ispred mene i u meni je.
Seva samo munja, koja od rođenja me prati.
Budi se, i buni se. Kaže nisam je slušala, disala, živela.
Sve cveta kad ona dođe, a vene kad ona prođe.
I šta sad, tišino? Gde smo to stali?
Na kojoj ivici sedim i kom se bogu molim?
Gde ste prijatelji? Da li se lice vaše izobličilo
kao pora ova što zdravi me svaki put kad je dodirnem?
Gde ste, sveci, u koje sam verovala?
Gde si, vero, kojoj sam se nadala?
I sve sam pogrešno mislila – neko drugi
će doći, reći, usrećiti.
Ali taj drugi odavno ne dolazi.
I eto, tišina je tu sad, i pravi mesta
za buru nezadovoljstva i melanholije.
Jer šta ostade? Samo pokošen vrat žile kucavice.
Samo plast sena zaboravljen i nepokupljen.
Gladi će biti. Suše će doći.
Ni pomoći ni leka. Ni izdaje ni pakla. Ništa.
Ne pričaj dalje. Stani!

Šapati

U šapat pretvaram misli da ih niko ne čuje.
Sa sobom ostvarujem sudar.
Sa sobom vodim bitku.
Bezdan je nadanja, zatvara kao lavina.
Od srca grčevi u nogama.
Svuda jeza na mê udara.
Čujem tišinu u sebi ponekad.
Kada se bura stiša, zalet se hvata.
Jasno je, nije svima tajna razotkrivena.
Žudnja od snova stvara pokrivače.
I senu od kose.
I usnama mojim zatvara pute,
da te nađu i dotaknu,
mili moj duše.

Šta je?

Šta je život ako ga ne živiš?
Ili voda ako je ne okusiš?
Pa priča ako je ne ispričaš?
A tek pesma ako je ne otpevaš?
Šta je grana bez lišća zelenog?
Ili vetar bez sjaja sunčevog?
Pa drvo bez ptice na grani?
A tek šta smo mi bez ljubavi lažni?
Šta je kuća bez dragih članova?
Ili grad bez slova zakona?
Pa pogled bez oka daljine?
A tek more bez sunca topline?
Šta je – ili – pa – a tek
čitav svet bez nas?

Pogled na dušu

Pogledaj se na šta ličiš.
Pregazilo te vreme,
rasporilo ti dušu, izgubilo ti sreću.
Jabuku čarnu nemaš za sebe.
Vidiš li na nebu bar jednu srećnu zvezdu?
Pogledaj se na šta ličiš.
Izgubljen ti osmeh.
Tajne su ti istina i radost.
Život je prepun bola.
Od slova do slova.
Od knjige do knjige.
Samo ti se usne miču i ništa ne kažeš.
Pogledaj se na šta ličiš.
Sve slatko sada ti je gorko,
a sva volja kao da je ukradena.
Ježiš se na pomisao šta je to lepo.
Ne shvataš više šalu.
Crveniš čim te ugleda neko.
Pogledaj se na šta ličiš.
Bog jeste nedostupan,
ali ti si nedostupniji(a).

Snovi

Sanjala sam da sam
negde daleko i gore,
da me miluje božje vreme
što kruži sa mnom,
da mi telo izgara
od moći duha budnoga,
da mi se pogled širi,
svežinom vazduha opija,
da ruke mi idu
do neba večnoga,
da zlo prići mi više ne može.

Sanjala sam da sam
negde blizu i dole,
da stojim čvrsto na zemlji
od koje potičem ja,
da gledam negde
besciljno i izgubljeno,
da slušam tišinu što dušu kida,
da uzdah ispuštam ja
kao jauk bola svačije stvarnosti.

Stepenište

Šta to vidim? Ušlo mi u oko...
Stepenište koje nije krivudavo.
Granje koje nije prelomljeno.
Kamen još uvek postojan.
Prizor s putovanja.
Duh starog grada.
Mir mesta koje traje.
Bori se. Opstaje. Ne predaje se.
Ne skreće nigde i ne lomi se.
Izdržava.
Tu je, prisutno kao večnost,
kao nešto što te hrani,
svežim vazduhom
opija i ljubi lepotom.

Sumnje

Hej! Prozor je sužen, a vidokrug je uzet.
Pogled je zato kratak. Sumnjo, ostani na prozoru časak.
Usta su svetovna, najela se, napila
usana drugih, priča raznih o nesrećama davnim.
Vide li, sumnjo, božjeg izaslanika? Eno ga, gleda
sa zanosne litice večnoga carstva.
Vidiš li, krade li se mašta da putuje
gde se ne ide, gde niko ne ide,
gde se putevi skraćuju, pa i mrtvi se vraćaju,
gde ogledalo se tamni, jer večnosti sjaj se tamni,
i praznoverje iskrice vadi da zasladi
šećerom kvarnim, čemerom ružnim, sablasno tužnim.
Tragaćemo za svicima i prenuti se sa pticama
na drevnoj žici bedne slave.
Jer sutra je novi dan. I vidi se božji san,
i put do tamo. Kako je neprohodan!
U mislima i snovima zatrpan tobom, sumnjom.
Ostani na prozoru časak. Pogled je zato kratak.
Vidokrug je uzet, a prozor je sužen. Hej!

O LJUDIMA

Jednom

Jednom sam sedela
baš tu, na uličnom pločniku.
Trebala sam ljude što su
žurno prolazili kraj mene.

Nisu se ni osvrnuli.

Jednom sam sedela
baš tu, na uličnom pločniku.
Bila sam mali prosjak
kamenoga lica koji čeka
na njihov pogled.

Nisu se ni osvrnuli.

Jednom sam sedela
baš tu, na uličnom pločniku.
Bila sam bez želja,
osećanja, potreba.
Samo sa ispruženom
rukom, nevidljiva.

Nisu se ni osvrnuli.

Jednom sam sedela
baš tu, na uličnom pločniku.
Kažem *jednom* – više ne.
Davno to beše, kad nisu se...
nisu se ni osvrnuli.

Srušičemo svet

Ostanemo li bez nade,
želje, težnji – srušičemo svet.
Ostanemo li bez plana,
puta, ideja – srušičemo svet.
Ostanemo li bez vode,
hleba, vina – srušičemo svet.
Ostanemo li bez slova,
reči, romana – srušičemo svet.
Ostanemo li bez sunca,
meseca, svemira – srušičemo svet.
Ostanemo li bez očiju,
ušiju, glasa – srušičemo svet.
Ostanemo li bez srca,
glave, ruku – srušičemo svet.
Ostanemo li bez duše,
duha, Boga – srušičemo svet!

Ne plaši se

Ne plaši se noći, ona ti je uvek bila drug.
Ne plaši se godina što ti brzo odleteše.
Ne plaši se gubitka nade, no utvrdi bedeme pre odlaska.
Od cigli, od pruća, od šiblja – ma ne, bedem zidaj mišlju!
Ne plaši se crnih demona, niti onih svetlih.
Ne plaši se borbe religija, niti osude nerazumnika.
Ne plaši se sebe sama, niti grešaka, niti neuspeha.
Ne plaši se da te gurnu u jamu oni što te ne razumeju.
Ne plaši se da te oteraju, osude, okrive.
Ne plaši se da im baciš istinu u lice i vikneš im:
– Biće baš onako kako vam ja to kažem!
Ne plaši se da im zabiberiš čorbu, da oljutiš ih, osoliš ih.
Ne plaši se da te pojure, u tamnicu da te ubace.
Ne plaši se ničega što je od ovakvoga sveta.
Neka se oni uplaše tvog odlaska s ovoga sveta.
Jer sveti si čovek, svetlost te krasi.
Plemenit si, dobar, bridak, brz.
U koraku ti istina, ti popločavaš im pute.
Što oni to ne mogu da uvide,
ne treba tebe da zbog toga osude.
Neka se zato svi oni preplaše
kada tebe više ne bude
i kada te Bog tako prosvetljenog
k sebi napokon podigne.

Street Art

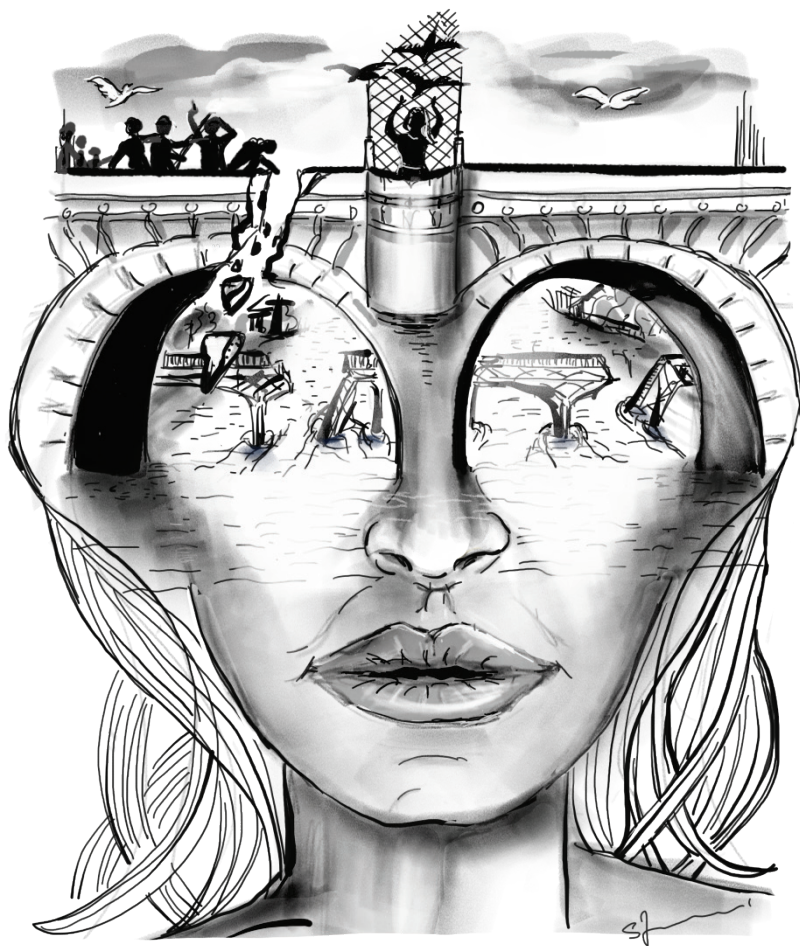
Na ulici štrči
jedan *street art*.
Oči su mu velike.
Usta su mu nasmešena.
Kosa mu je stumbana.
Ruke je raširio.
Pola zida je prigrlio.
Čitave ulice on je Kralj.
Veličina mu je Autor.
Posmatraju ga stanari ulice.
Natmurenog su lica.
Pitaju se često: – Otkud njemu
taj osmeh, ta sreća čista?!
Da mogu, prekrečili bi ga.
Da mogu, osmeh bi mu
u tugu preslikali.

Tajna

I bi tajna prva i poslednja.
Svevremena.
I bi vazduh prvi i poslednji.
Svakidašnji.
I bi vreme prvo i poslednje.
I mi ljudi s tom tajnom,
vazduhom i vremenom sluđeni.
Ljudi postasmo nikad
svevremani i svakidašnji.
U kovitlacu svojih
nastanaka i nestanaka
ćini se besmrtni u istrajnosti
duhovne smrti svoje.
Zato se neprestano ćudimo.
Ćudimo se tajni.
Ćudimo se vazduhu.
Ćudimo se vremenu.
Ćudimo se sebi i onom
što mislimo da jesmo,
a nismo.

Dirigent

Trava podrhtava od moga daha.
Iz korena je čupam.
Šuma zadržala svoje lišće,
da se ne miče preda mnom.
I ja, dirigent, prirodi toj dirigujem.
Da se sve desi kako mi se hoće.
Da ja prirodu kontrolišem,
i onu spolja, i onu unutra.
I nebo bi se meni naklonilo,
i tapšalo mome umeću da prirodu
i nasmejem i rastužim.
Prašina se digla da je pomilujem
i vratim nogom na zemlju.
Jer ja sam dirigent i života i smrti.
U meni sva priroda rađa se i umire.
Svaki oblik što palica moja načini,
u stenu vremena kada baci svoj pečat,
da me tek protumači nauka o meni,
zar malo je?
Jer ja sam dirigent slavni.
I Bog sam, i oponent Bogu sam.
Zavisi sa koje strane me posmatraš.
Jedinstvo suprotnosti.
Kosmos me zovu.

Mostovi nerazumevanja

Porušeni mostovi
čekaju dokaz moga pada.
Stojim prvo samo licem
okrenuta ka žici.
Ne propuštaju dalje.
Ne propuštaju drugačije.
Porušeni mostovi
čekaju da se postidim.
Stojim sada obrazom
naslonjena na žicu.
Ne propuštaju pretnju.
Ne propuštaju siromašne.
Porušeni mostovi
čekaju da zaplačem.
Stojim i dalje,
oka suvog i zbunjenog.
Ne propuštaju drugu kulturu.
Ne propuštaju druga razmišljanja.
Porušeni mostovi nerazumevanja
čekaju da me ne vide.

Puzavice

Puzavice mile oko šipke.
Uvijaju se oko nje željno.
Rast života uvrće se oko ose.
I trag toga rasta nekom žrtvu
– nekom lakoću daje.
Da postoji i pirka kao vetrić
taj život, nekome tako je lak.
Nekome tako je težak.
A pravda nekome u celosti data.
Nekome na parče i jedva.
Neko kod kontejnera traži,
život da nahrani otpacima.
Ljudi se treba bojati
koji o životu malo znaju.
Onih koji za bol čuli nisu.
Njihova puzavica
brzo se uvila oko ose.
Prebrzo da oni život shvate.
Ili život njih.

Ja nisam

Ja nisam sunder da me cedite.
Nisam ni voda da me pijete.
Niti sapun da se brišete mnome.
Čovek sam. Ne cedim se licemerjem.
Ne polivam se lažima.
Ne brišem se strahovima.
Moja ličnost ne trpi uslove,
ne trpi autoritete, ne trpi loše vreme.
Ja živim za budućnost Čoveka.
Tamo je meni mesto.
Nisam sunder za vaše propalo vreme.
Moje duhovno more od Boga je,
a telo večno da bi ga
tek tako mogli obrisati.

Crni raj

Otvoraju se vrata crnog raja.
U magli se vide siluete izmučenih ljudi.
Kroz oblačni dan lavež pasa dopire,
i detinje pitanje o izdaji sadašnjosti.
Kada je vrata Bogu zatvorio ovaj svet?
Kada su teški koraci u njemu nastali?
Gde se pučina uzdigla i ka nebu jedva doprla?
Usred sobe tišina se smestila.
Sa sobom je sakrila izmaglicu strave.
Otvoraju se vrata crnog raja.
U magli se vide siluete ogorčenih ljudi.
Na svakom čudnovat je put.
Osećaj i mitologija. Pobuna i red.
Kada ih je prošlost zatvorila
da se više nikad Bogu ne obrate?
Žive u crnom raju svoje stvarnosti.

Kad pobesnim

Kad pobesnim beže ljudi od mene.
Uхватim se tada kako šetam sama.
Mislim se: – A šta li mi to fali!?
To je samo bes i ništa više.
Pa i psi u gradu su pobesneli.
Pa i mačke u stanu bi da ogrebu.
Pa i drveće u parku bi da istuče
raju koja bi nasilno da ga iščupa.
Bes me uhvatio. Beže od mene ljudi.
A ja knjigu u ruci držim. A knjiga nije pištolj.
Ali besna reč iz usta mi leti. Kao kamenica.
Plaši se plebs kamenovanja.
Od besa ružna sam i bleđa.
Uplaše se nepobesneli primerci ljudi.
Skratite mi temperament, pa neću biti besna.
Oduzmite mi pamet, pa neću biti besna.
O, što plitka nisam? Ne bih vikala.
Bila bih strpljiva za stolom punim hrane.
Ovako od besa telo je balon.
A tada se nešto sazna.
Podsvest izbije i kaže mi
moje pravo ime, i ja se tada smirim.
Nezadovoljstvo u meni pobesnela je reč.
A reč, ipak, nije pištolj.

Ljudi

Ljudi kao da ne znaju
da su na drvetu pakla,
a mogli bi biti na drvetu raja.
Šta smo mi do sitan list
na drvetu božje večnosti?
Večnosti koje nismo svesni.
Da smo svesni, znali bismo
da smo svi isto drvo.
Drvo ličnosti čoveka.
Mi sebe vekovima gradimo.
Izdižemo se od korena
svojih pećinskih nagona
ka dalekoj razgranatosti
naše duhovne ličnosti.

Kažu oni, kažem ja

Kažu mi oni: – Nemoj da znaš, nije dobro biti elita.

Kažem njima: – Bolje je da znate, nije dobro biti glup.

Kažu mi oni da nisam društvena, nije dobro biti sam(a).

Kažem njima da su preaktivni, nije dobro biti sa svima.

Kažu mi oni da sam čudna, nije dobro biti poseban.

Kažem njima da su prosečni, nije dobro biti kao drugi.

Kažu mi sve to sa izvrnutim brcima. Ironično bi me pljunuli.

Smejem im se sa zašiljenom olovkom. Rugam se neznanju.

Oni se ljute. Lupaju vratima. Hoće da me izbace napolje.

Ali ja sam izašla sama i posvađana s njihovom nepromenom.

Vazduh oko mene nije isti. Nema ih. Sama sam, i promenjena.

Ja bih

Ja bih, Bože, i bio Čovek,
ali nisam znao kako da budem.
Kada sam to shvatio,
bilo je kasno. Umro sam.
Iza mene ostade
hladan kamen tela,
prazan tunel duše,
neživljeni život duha.

O PISANJU

Reči

Reči pronalazimo tamo gde ih drugi ne traže.
Iskrpimo li ih, smešno izgledaju.
Kao da su poređane na stolnjak
koji nas više i ne zanima,
jer nije lep sa tim rečima na njemu.
Stolnjak bezvrednih reči u koje ne verujemo.
Supa od reči koja nas tera da povraćamo.
I što da se borimo za te reči
kada nas samo kažnjavaju?
Tim svojim postojanjem traže od nas
da sve već postojeće reči nadmašimo.
Da stvorimo novu reč.
Nikad pre rečenu. Nikad pre zabeleženu.
Tako porođenu od pisca, ružnu i
istovremeno presvetu reč. Novu reč.
Koji opet odbacujemo kao nepotrebnu.
I jurimo za nekom novom rečju.
Novim smislom i pokretom na koje tera nova reč.
I opet iz te takve reči u novu, noviju reč.
Pa iz te nove novcijate u još noviju.
I sve noviji, da budemo svima
s tim rečima ugodniji.
Dok ne dođemo do kraja.
Do dana kada će reči da nas napuste.
Istrošeni bićemo od bespoštredne borbe.
Nagrućemo napolje na vazduh da ga udahnemo.
Ali vazduh pronaći nećemo.
I ugušićemo se u tome času.
Kada iz nas nijedna reč izbiti neće.
Ni pred kim. Ni zbog kog.
Jer su reči u nama konačno mrtve.
A i mi pisci sa njima.

Pisac je sam

Pisac je sam sa puškom svojih reči.
Pisac je sam sa užasima dana i noći.
Pisac je sam sa nemirom i krikom.
Sam sa grehom i ubistvom.
Pisac je sam sa buntom i lažima.
Pisac je sam sa zabranama i cenzurama.
Pisac je sam sa ludilom i vapajima.
Sam sa prokletstvom dara.
Tu je da vidi što drugi ne vide,
da čuje što drugi ne čuju,
da želi što drugi ne žele,
da priča što drugi prećute,
da ćuti što drugi razglašavaju.
Pisac je sam, zato je i pisac.
Tu nema mesta ni za kog drugog.
Tu se samo reči prevrću
u kovitlacu klanice,
u bolu neopisivom,
u jecaju neispuštenom.
Pisac je odvajkada sa
strahom, nezadovoljstvom
i autocenzurom bio sam.
Zato je, uostalom, i pisac,
a ne bedno piskaralo.

Možda

Pesme krivudavi put vodi me u spas,
ali ko da nebitni su putu moj cilj i glas.
Samo sa krova srama grešni oblak mi se klanja,
i sevne munja da sprži se volja.
Ja pesmom lutam po ko zna čemu.
Po imenu i neimenu, po spoznaji i nespoznaji.
I na šta ruka da se položi?
Na putu kakvom da se um umnoži?
Kada nema više pravih pesama, ni maštanja.
Kada nema su stradanja, a pala su veličanja.
Ko zna čega nema? Možda ni mene više nema.
Ko sam ja na raskrsnici suprotnih smerova?
Stojim i čekam, ratnom patnjom sluđena.
Pesma iz mene ne gori. Ja je pevati ne umem.
Postala sam nemi svedok ratne tišine.
Niti pesme daju odgovore, niti ruka čezne za njima.
A um moj oko jedne stvari ne može da se složi.
Možda je pogrešan smer moga ponosa,
možda sebi ne umem priznati
da se od proseka ne može pobeći,
da se od slabosti ne može razmišljati,
da se od danas sutra ne može zamisliti.

Kratka priča

Kratka priča daje svoj kratki odraz
umetničkog stvaranja. Jesenjinova zbirka
s jeseni maše krilima otvaranja.
Ne pitam da li mogu, radim to što mogu,
da pratim svoje misli – to još uvek mogu.
Srce i ja pričamo uspavanku za kraj.
Sledi zaključak velike rime, istine, suštine.
Na sunce ga stavljam, da leži po beogradskom putu.
Istine se koče vremenom, ali vreme ne zakoči ništa.
I kad-tad postadosmo svedoci uništenja.
Igra reči preposlednji vapaj nade daje,
da iskam tu nit i da postanemo putnici večne nade.
Tragam kao slučajno za tobom, Bože.
Kao tražim te po grobovima neznanih junaka.
Kao ptica sam koja peva jezikom ljudi.
Kao da sam stvarno žena pesničke pustinje.
Kratka priča kratak osvrt daje.
Na predele istorije. Na predele ironije.
Tu sam se zamislila nad bitkama kosovskih junaka.
Tu sam se odmorila od božjih znaka.
Tu sam otpatila što postala sam oslonac tuge, sete,
bola, jecaja, patnje brata i patnje iz inata.
Oprala se kratka priča. Ispričala se uz jutarnju kafu.
Pogledom sam prešla svodom
i prevrnula utrobu gorčine. I znajte...
vi što jedete iz hranilice propalih mi nadanja,
vi što se pretvaraste da ste ljudi – zaludna su moja padanja!
Znajte da sam mila bila kao mala Maja iz meseca maja.
Znajte da se dete umorilo od ruku maternjih zanata.
Znajte da se nada loše iskrpila, a pesma razgoropadila.
Znajte da se duša moja sa vama prestravila.
Trebala sam te, Bože, i ti si se tu smestio.

Rekao si: – Plači, dete, plači! Zanosne su vrline tvoje!
Sklupčale se laži po putu tvom, kad posadilo ih
društvo po nahođenju svom.
Velike se pojave sitnim zvaše, i gle gde maše Bata Tajna!
Da Tajnu vidim – ti to, Bože, snimaš.
Da je želim crnim noktom istine da zahvatim.
I samo se zakunem nekad, tamo gde se ptice Kosova
savladaahu tim čudnim prizvukom
ratnih huka i iskonskih balkanskih strahova.
Gle, dete, eno promašenog pesničkog puta! A na putu piše:
O osami se osamili svi koji o osami u osami osamavaju.
Da se pretvori, Bože, i put moj u osamu,
u crnu neprobojnu umetničku kutiju. Putešestvije večnosti.
Zato rekao si, Bože: – Plači, dete, plači! Zanosne su vrline tvoje!

Pustinja

Kroz jecaj pustinje žalim se tebi, Bože.
Želim da vidim svoje probuđeno oko.
Želim da iz tvog jezera iskrice pesme izvadim,
svetlucavom maglicom da potopim duše vapaj.
Srca mnogih ljudi da odrobijam i
da sa pučinom mira sebe nastanim,
plavetnilom dubokim, nepromišljenim
uzdahom smirenosti.
Nakratko se čežnje mojim sestrama zvaše.
Strunule su iglice milih časova, da se
predano istkaju u osećajima časnim.
Znam ih, kraj mene sevaju kao čigre vesele igre.
Pleo se pelin sa vašara taštine.
Crnih kola i koža glavatih nagledah se.
Ljudi se nagrade mučnim praskozorjem
i večnim mednim slavinama ispraznosti.
Od loših muza do otupelih filozofa,
što se spremno obukoše u mantije životne.
Netremice se kosturi u prašini
izvinjavaju živima što se smiriše u tišini.
Neprekidno se srce njino kida
i mili časi s vedra neba se probijaju
po njihovim mrtvačkim glavama,
kao kada se suton uz viku i dreku
od sunca večnim ponavljачem zvaše.
Ti nisi dete. Igraj kao božja šticećenica.
Srce ti svetlo, toplo. Lice ti milo, čilo.
I nemoj se truditi da izvadiš
pesničko ludilo iz glave.
Šta je ludilo spram dela, i igra reči
spram mirisa tela sudbinskog?

Vredi li?

Da li ovo išta vredi?

Vredi li ovo mojoj duši?

Ili je samo ispunjavanje vremena
i nepridržavanje tužnih zakona?

Nije li ovo put za nebol ili put za kraj?

Ludilo pesme moje možda je – znaj.

Ali pokrije li srce katkad ruku?

Ali savije li glava, i podâ duši muku?

Da li ovo išta vredi?

Vredi li ovo mojoj duši?

Ili je samo popunjavanje papira slovima,
mislima od mojih nemira?

A pastira!? A pastira!? Nigde na vidiku!

Vredi li ovo mojoj duši, ti beli duše?

Ili pastiri moji nemaju puta?

Vredi li ovo da se smirim,

ili opet ka ludilu pesmom se širim?

Desankine staze

Grobu tvom prišla sam.
Smirio se čas, znala sam.
Doputovalo je života tvog
vreme do zadnje stanice.
Bez tebe sad je života mog
vreme bez sjaja vodilje.
Pevala bi pesma moja jadna,
brojila lažna nadanja.
Uzdahom bih tebe tražila,
na grobu ti zastala.
I kao da Bog baš u krizi daje
– na grobu tvom stvorila se
staza pred okom.
I kao da je sišao sam Bog
toplinu nezatraženu u srcu da stvori.
Oko je zasijalo
kada je tu stazu videlo.
I ženu jednu, pesnikinju vrednu,
koja na tim stazama
po sebi je hodala,
koja svojim pesmama – oazama
mene je napojila.

Jovan Dučić

Jovane, daj pomozi,
tvoj pogled tražim
u pustim godinama.

Jovane, daj podaj,
tvoje srce trebam
u svojim zabludama.

Jovane, daj pogledaj,
misli moje se bore
u svojim pustinjama.

Jovane, ako Boga vidiš,
moli ga da mi tebe opet dâ
u mojim pesmama.

Ti si mi

Ti si mi nekad govorila, majko,
da sam ptica što na uzglavlju mašte
krila širi...

Ti si me nekad milovala, majko,
govorila da će sreća kraj mene
uvek da viri...

Ali otkad se reči tuge nepozvane
motaju i kradu sreću glavi?

Ali otkad ne postoji namera
za prekretnicu i izlaz?

Ja se sklopčam. Ja se ne znam.

Ni ko sam. Ni gde sam.

Ja se ne vidim. Ja se ne gledam.

Ni kožu, ni usne,

ni lepotu unutra, ni glas spolja.

Nema ničeg, majko, sem zastale mašte
i ukrućenog pesničkog koraka.

Kišova polica

Danilo Kiš na polici. Posmatram ga.
O mrtvima pisati. O živima ćutati.
Biti u logoru smrti, dok te ne uguše.
Biti pretučen i zgažen.
Jesti đubre što ostaje za njima.
Ta nesreća pravi od nas pisce,
dok žmirkam očima
koje se mire s umorom.
Ja znam, Danilo dragi,
da si ti bio u pravu. I da je tvoja reč prava.
Ja znam, Kiše veliki,
da ni ti nisi njih razumeo.
Da nisi uhvatio vlast za ruku,
nisi šetao s većinom ko kurva.
Znao si mnogo o neznanju ljudi
s polomljenim kišobranima.
Znamo mi da oni treba da
poprave kišobrane,
pa neće kiša gluposti padati
na njihova prijemčiva tela.
Mrtvi su u logorima zakopani.
U sećanju ljudi sa polomljenim
kišobranima su izbrisani.
Bitange su to lude i glupe.
Sve te ruke što prave žice
da zgrade ljude, da unište svet.
Znam, Danilo dragi, Kiše veliki,
bez tvog dela ja bih svela, misao bi stala.
Ti puniš me nadom da reč utiče,
da velika je kao ti i olovka tvoja.
Reč zašiljena i lepa, može ona sve,
čak i Boga da vidi.

Zabluda

Zapitaj se kuda te pesma vodi.
Da li u beznade prozirne planine
ili u sunovrat sopstvene visine?
Kažem ti da je zalud da pišeš
romane. Ali ne slušaš me.
Slepica ostaje slepa po rođenju
i naiva u duši spremna je na tabu temu.
Boja na ikoni nestala bi nekud.
Ka slavi putešestvije vodilo bi slepu.
I gde sunovrati prestaju?
I gde taštine spremile bi jednu
idealnu sliku nebeskoga svoda?
Da je nemilice vidi ko golgotu,
da strada u zoni večitog interesa,
da prostre tepih od svojih iluzija,
da zagrlj zbilja tu suludu glad...
Tabu tema od svakad napravi kad.
I reč problema spusti mir niz vrat.
I srećna je osa što pesnička pustoš je ima.
I nije tužna ona što surova zima je prima.

Pisanje apsurd

Hej, ti bi pisati htela!
Prenuti se iz zavičaja
i postati ogledalo svega.
Hej, ti bi jecati htela!
Suzu bi krasila zlatom.
Sebe bi vratila kao snežnu kraljicu.
Ti, čemerna boginjo!
Idilično je zimsko leto.
Zamršen je vetar što
skakuće po letnjem ledu.
Igračica je uzela tajnu
u snegu toplom da zgazi.
Hej, ti bi dani hladnoćom da greju!
Vrela zimska jutra vrednija od zlata,
vrela zimske noći poželjnije od blaga.
Hej, ti bi svašta nešto htela!
I to ništa-nešto pisanjem bi zvala.
Pogrešan ti razuma trud.
Upleo se u tebe apsurd.

Čekanje

Čekaj me na putu svom
sa bolnom odorom tom.
Čekaj moj let i uživaj dok je slet,
dok smo sami, dok ne stignu crnji dani.
Dok nebo se ne smanji.
Dok noć se ne naljuti.
Dok iskrice svica se ne ugase.
Dok srca se ne zatvore.
Čekaj me i sećaj me
da smo pisati nekad znali,
da smo u bolu sjatili život celi.
I šta fali – nečujni su dani?!
I šta fali – principi su izdržali?!
Šta fali kad srce nemamo,
predrasude trebamo,
jadikovke tražimo?
Šta fali kad život jedemo
iz činije gorčine?
Jer šta ti bi da i pomisliš
da radost treba da te inspiriše?
Šta će ti radost kada je
dosadna, glupa, prazna, nebitna?
Samo u bolu sebe zaista otkrivaš.
O bolu treba da pevaš.
On najbolje leči.
Bolna odora misli
nek te uči, o njoj piši...

Teško delo

Osećam teško delo će
da izleti iz mene.
Pruž a ruke iz groba.
Sa iscepanim rukavima su.
Sve je u mrtvacu staro.
Misao mu teče u paklu prošlosti.
Reč mu razapeta na Krst,
ali ne Isusov.
Put mu ispresecan provalijama.
On viče iz dubine smrti.
Govori nikome ni o čemu.
Trpi vasseljenu svoga pada.
Srce mu je stegnuto. Okovan je.
Noga mu viče u tesnim cipelama.
Jauk bola leti mu kroz tamu.
Smrt je jeza, i ništa više.
Prodoran krik sumanute psihe.
Ja neću zaboraviti palog Čoveka.
To teško delo koje iz pakla
greha viče: – Pronađi me!
Život smrti nije mi bitan.
Smrt života vas podučava.
Vičeš mi sve to iz pakla greha,
ali te niko, mrtvi čoveče,
od živih iskušenika neće razumeti.

O LJUBAVI

Izgubljena ljubav

Gde da bacim pogled da te ne vidim?
Gde da ostavim srce da se povratim?
Kako vrata da zatvorim?
Kojim putem da protrčim?
Bol po bol. Osama po osama.
Jutro ko noć. Noć ko drama.
Da, isto je mnogima.
Ali meni ipak noćas trebaš ti,
moja izgubljena ljubavi.
Gde da zastanem da voleti te prestanem?
Koji talas da ispratim da te ne povratim?
Kakva muzika da se sluša da otvori se duša?
San po san. Drama po drama.
Kradem da uzmem. Uzmem, pa zaboravim.
Da, isto je mnogima.
Ali meni ipak noćas trebaš ti,
moja izgubljena ljubavi.

Druga vrsta ljubavi

I opet uzdah zamišljen pogled daje.
I opet tuga kraj mene staje.
Čudna slika. Oko mene samo uspomene.
Po meni, u meni – samo umorne seni.
Dolaze da mi kažu da sreću će da otkažu.
Da pružim ruku, stisnem ih jače,
da podare mi muku, pa da zaplačem.
Ali to je zaista druga vrsta ljubavi.
Kad tražim dodir – dodirne me.
Kad tražim srce – podari mi.
Kad u mislima je idealni...
Ali to je zaista druga vrsta ljubavi.

I uporno

I uporno mu pričam, ali on me ne čuje.
Inati se, okreće glavu.
Pravi se da me nikada neće shvatiti.
Misli da umišljam.
Oči mu pokazuju da smo daleko,
da između nas crv sumnje buja.
Nepoverenje se podrazumeva.
Laži među nama caruju.
Da li je to ljubav? Ne, nije to ljubav.
Ništa to nije, ni veza ni spajanje.
To se usidrilo tu između nas
samo slepilo i carstvo gluvih,
tu gde mi sedimo, krevet na kom ležimo,
ti na jednoj, ja na drugoj strani,
sasvim okrenuti i udaljeni.
Ništa to nije, ni ljubav, ni bol,
samo predaja višegodišnjih ratova.
– Ma pusti, pusti – kaže mi,
sav u nerazumevanju.
– Ma pusti, pusti, stalno nešto umišljaš!
– Ne umišljam! – dođe mi da vrisnem.
Naša je ljubav nestala.
Naše je vreme izgubljeno.
Naša je strast pala.
A tvoje ruke koje bi da me zagrle
sad su mi kamen oko vrata.
Sad su udarac u ponos.
Ništa tu nema. Između nas sve je prošlost.
Ni ti ni ja nismo isti. Ti i ja nismo ništa.
Samo uspomena ljubavnog brodoloma
na nebu će razlupana da nas slama.

U ogledalu

Ti me znaš kao sebe samog.
Znaš da sam ja ti, i da si ti ja.
Da smo isti u ogledalu naše stvarnosti.
Ti me trebaš kao što sebe trebaš.
Potreba da ja budem ti, i da ti budeš ja.
Ista potreba u ogledalu naše stvarnosti.
Ti me želiš kao što sebe želiš.
Želja da ja čeznem kao ti, i da ti čezneš kao ja.
Ista želja u ogledalu naše stvarnosti.
Ali znaš li sebe, i svoje prave potrebe i želje?
U izvrnutom ogledalu laži će da caruju.

Bivša

Žena je pokucala na vrata muškarca.
Rekla mu je: – Vрати se ti sebi.
Rekla je: – Vрати meni mene.
Vрати mi godine. Vрати mi nebo.
Sve mi vrati!
I šta je ženi preostalo?
Samo bledilo lica njena.
Hej, ljudi, videste li ženu bez lica!?
Hej, ljudi, videste li ženu bez ljubavi!?
Uхватила muškarca jeza pri sudaru s njom.
Uхватила ga draž da je nema svu.
Uхватио ga besan pas, da ga ukroti.
Znao je on ženu bez lica,
bez pogleda, bez usana, bez osmeha.
Skamenjena, ukočena, promrzla, napeta,
stajala je ruku stisnutih pred njim,
zagledana u prošlost, u bivšu ljubav,
u bivšeg njega, u bivšu nju.
Bivša.

Istina

Sve u svemu, varala sam sebe mnogo,
i tražila neki put za nedajbože.
Da se spasim preko propasti.
Da se uzdignem preko pada.
I svuda putevi ukrštali bi me do tebe.
I svuda tvoje ime ispisala bih u srcu.
A sada vatra požude sagorela je u meni sve.
I ko sad ukrao je moje vrele sne?
Da li ona ljubiti zna tebe?
Da li ona lagati zna sebe?
Da li u srcu san svoj večiti skriva,
ili briše uspomene kao rajska diva?
Da li znala sam pitati te nekad
kako to pogled tvoj razarao je u meni sve?
Kako usne tvoje požudno su
slamale sve moje naivne sne?
I sada pustoš i nepovratna tišina. Da, tu je.
U meni jesen i zimu ćutnja skriva.
I sada tebi osmeh sreće krade ona.
A ja za poslednji dan života starog se držim.
I ne znam koliko ruke moje izdržaće.
I ne znam koliko srce moje istrpeće.
I ne znam koliko duša moja potonuće,
još jednom, u plavetnilo tihe sudbine.
Da se skrije, da ne zebe. Da ojača, da ne zaplače.
I ne znam koliko nebitnih reči tebi napisaće.
I ne znam kada sebe zbog ljubavi nove izdaće.

Daljina

Daljina bez nade.
Bez tebe. Bez mene. Bez nas.
Sva ta daljina i sva njena praznina
u horu prostora pevaju u žalosti.
Gde nas razdvoji? Gde nas porobi?
Daljino nemila, njega si odvela,
za sebe si ga uzela.
Tamo negde, van mog grada.
Tamo negde, van mojih očiju.
Iza horizonta u kom nema nade.
Tamo negde. Tamo svugde.
Samo ne sada, ne ovde.
Ne u mom prostoru.
Ne u mom vremenu.
Daljino, nisi bezgrešna.
Daljino, ti si mi ga otela.
Daljino, u smrt našu si ljubav
na prevaru odvela.

O RATU

Godine

Ima više godina kako se
tišina po umu prolama.
Ima više godina kako se
težnje za nečim ne spoznaju.
Ima više godina kako se
pitanja o veličini ne postavljaju.
Ima više godina kako se stvari zaboravljaju.
Ali ipak, pokrenulo je proleće
ovoga jutra svoje krošnje.
Zašuštalo je lišće. Zašuštale su lipe.
Zamirisalo je sa lipom srce moje celo.
Zamirisalo, zamirisalo,
u vreme ratno, u doba vrelo.
Ima više godina kako se ljudi pate.
Ima više godina kako se ljudi sakate.
Ima više godina kako se hrabrost ponižava.
Ima više godina kako zemlja isparava.
Ali ipak, pokrenulo je proleće
ovoga jutra svoje krošnje.
Zašuštalo je lišće. Zašuštale su lipe.
Zamirisalo je sa lipom srce moje celo.
Zamirisalo, zamirisalo,
u vreme ratno, u doba vrelo.

Slavujev zov

Ptice sa žice odleteše davno,
slavujev zov zatišini se samo.
Čitava dolina uzbudi se u nemiru,
a misli moje izgubiše se u svemiru.
Dugo te zovem, slavna ptico,
da se vratiš na našu žicu.
Da mi otpevaš tiho, i sve tiše, i tiše,
da se boli sklone, da se želje stope.
Jer ovde više nema radosti.
Ovde se ubiše naše mladosti.
U srpskom dolu reke presušiše.
Niti toka Dunava, niti obale Save.
Niti Beograda, niti stare mu slave.
Ptice sa žice odleteše davno,
ne sećam se kad.
Možda su ih ratne godine isterale.
Možda su ih ljudi usput porobili.
Možda se sloboda lako ne osvaja,
ali i ne podnosi.
Možda se, možda, i samo možda,
reči moje stružu ipak zaboravom.
Slavujev zov mami uzdah ponovo.
Grana se primirila, ne skakuću ptice po njoj.
Tišina se stvorila, i ja sa njom utihnula,
u pesnički zaborav ujedrila.
A gde je završetak, daljine umetak?
Gde su misli krenule, u krošnji zatajile?
Pa se dugo, dugo krošnje gledaju.
Pa se dugo, dugo nade uzvikuju.
Kako da se pesma završi kada kraja nema,
kada taj slavuj u nekome uporno drema?
Pa da mu poručim:

– Žica tvoja čeka te amo.
Dodí, dodí meni ti samo.
Moja diko, moja pomamo,
probudi me slavujski slavno!

Vrata izgubljenog raja

Otkrila sam vrata izgubljenog raja.
Ljudi mi ne daju da uđem.
Obezbeđenje nosi puške.
Upereno je oružje u mene.
Nemam reči, ni misli.
Zaćutala sam. Oduzela se.
Ruka trne. Olovka drhti.
Do mene bačena je pisaća mašina.
Ne znam kako pisati o promeni ljudi.
Svet ozbiljno urušen u apokalipsi
leti na oštećenoj ljuljašci.
Iza mojih leđa velika vatra pakla gori.
Čovečanstvo peva lošu pesmu.
More izdate utopije drži mrtve u dubini.
Svet je kugla od stakla.
Prsnuće poslednji normalni mozak.
U lavirintu gluposti smeje se osrednjost.
Ja čekam ispred tih vrata.
Obezbeđenje zna da je to
ulaz u izgubljeni raj, ali...
Ko će puške prodavati?
Ko novce uzimati?
Koji političar će vladati?
Koja crkva prevladati?
Sve drugo je bitnije.
Mali rog postade čovečanstvo.
Antihrista oko sebe osećam.
Leti kroz vazduh.
Pravi maglu drugima.
Bog je meni dao vid,
ali šta nije? – pitam ga sad.

Gledam ti lice

Gledam ti lice izgubljeno.
Gledam ti oči ispijene.
U svetlom prolećnom danu
tvoj očaj sa Kosova mi više:
– Majko, živa li si? Majko, gde li si?
Prepoznah na tvome licu muku svih Srba.
Prepoznah u tvome očaju
snagu razorenog doma.
Paljevina i garež na tvojim usnama su.
Oči su ti od plača ugašene.
Ti si majka sa Kosova koju sada videh.
Ti si mučenica prikazana mi
da suze mi vratiš na hladno lice.
Ti si žena pretučena, zgažena i pala.
Zbog ljubavi za izgubljenim ognjištem
očajna si, a tako si stara.
Nisu znali oni što te napadoše.
Nisu videli tvoje presvete oči.
Nisu cenili dobrotu što izbija iz njih.
Mržnji ništa sveto nije, sem gluposti.
Žao mi te, majko kosovska.
Žao mi te, legendo prastara.
Žao mi te, mučenice božja.
Žao mi te i tužna sam
zbog tvog očaja i muke.

Tvoje su ruke

Tvoje su ruke na licu ti teške.
Tegobom su izborane.
Pale ti na lice tako zamišljeno.
Ne čujem ti reči, na pomolu su zanemele.
Ne vidim ti olakšanja, kod očiju su nevidna.
Iza tebe slika ognja goruće kosovske crkve.
Poslednja svetinja u selu na kolena pala je.
U zaborav da li će? – Neće... neće...
– muka tvoja tiho kroz tišinu govori.
Suze u muci stoje na ivici,
kao na smrt prebijene žarom.
Na tvojoj glavi crna marama,
prekrila sede ti vlasi.
Tik uz nju miriše paljevina
zapaljenog kosovskog dana.
– Noć šta donosi? – jad u tebi pita se.
Miriše stara rana kroz vazduh Kosova.
Dim, garež, paljevina i tvoj strah, majko.
Nemoć i stradanja ljudi, žena i dece su svud.
– Sudbina šta sledeće donosi?
– dopire tvoj bezglasni glas.
Tišina ga dopratila sa svih strana.

Hidrogena pečurka

Isušila mi pečurka život.
Ostavila mi samo kost. Možda.
Ja krvi svoje više nemam.
Spalila mi pečurka kosu, da golo
drvo budem, sa lišćem otkinutim.
Ja kose svoje više nemam.
Nalepio se greh pečurke
kao mast na mene,
kao debela svinja sada grokćem.
Teško hodam kada ja...
ja mišića svojih više nemam.
Tako se duša moja i duh u meni
skvrčili u zrnce pasulja,
koje ratne vojske bi da jedu.
I neka se hrane sve te njihove
realnosti mojim padom u očaj i tamu.
Ali kada se zacrveni nebo
u pečurku niklu hidrobombom,
tek kad hukne i prsne kilometrima,
setiće se mene i moje mrtve kože,
mojih mrtvih želja i nada.
Setiće se mene, pale u njihov greh,
u njihovo odustajanje.
Svet je varka. Život ne kontrolišemo.
Vreme koje ubrzava u ludilo,
ka kom trčimo u naoružavanju.
Još... još... još... bombi. Još smrti... još umiranja,
dokle god hidrogena pečurka ne prsne,
i mi u njenom centru, u našoj uništenoj,
u paklu zbrisanoj nevinosti.
Nemam više niti krvi, niti mesa, niti kostiju.
Ništa više nemam, jer sebe nemam.

Odnela me apokaliptična pečurka.
I fizičari genijalci.
Ubiše mene, Čoveka,
mnogi ljudi neljudi.

Otadžbino

Ljudi prilaze u nadi da ih prezrem. Uzeli su mi dah.
Skoro bez srca proždirem to okruženje.
U ostatku srca krvavi mač me seče.
U boj idi sad, ti svireposti očna.
U ludilo ludila, ti plimo niskosti.
Od krša do đubrišta istorija na smrad miriše,
u travi krhotine stakla borbenih ljudi.
Papiri nebrige odaslati po snegu krvi.
U čamotinji starog okrivljenog oraha
visi balkanska slika rata.
Zovem mrtvilo u sebi, i ono je tu,
da u ruci hartiju zamrsim i čitaocima
prinesem polomljeno pero duše.
Da li ludilu pružam pesničku ruku?
Da li sečivu nepromene darivam se?
Na vrhu noža proboj je životnih sokova.
Umirem kao žrtva bez razloga žrtvovana.
Selim se rečima nigde. Nemam svoga dela.
Kopam se čamotinjom.
Slika stare umiruće otadžbine vrišti.
I brigom i dramom zakopala svet.
I životinji malograđanštine darivala se.
Sve je tamo... poznajem taj ludi korak.
Ti dušo bezdušna... ti rate krvoločni...
Ti nado izgubljena... ti sleposti neležena...
Ti ljubavi neverna... ti čedo nezahvalno...
Suviše je rata na putu pesnika.
Suviše drame na belini hartije.
Ljudi dižu koplja umrtvljujući pokušaj
da dišem zdravim plućima.
Oko mi je bolesno. Ruke su mi drhtave.
Ratom dan je ugašen. Politikom život je pregažen.

Slava Tita je plaćena. Duša smrću duha je milovana.
U dolini srama umrle želje kradu me.
Još jednu sliku drugih uzela sam, da sebe ne vratim.
Maštam o drugima. Od sebe bežim.
Kao aorist izbačena iz sveta življenja.
Stara sam duša bez krika i poleta.
Izmučena pesmo, nauči me kako se diše nesloboda,
kako se umire pesmom umirućih ptica.
Treba mi pad krika, treba mi moj nestanak.
Prokletstvom ispuni mene izdajnika,
da nauče mudri provincijalci o svetu nas varalica.
Mi smo nerazumni ljudi, vrlo plitki, i lažemo.
Pusti osudu društva na nas. Ti Srbijo, mati...
kada ćeš me dati neprijateljima – glupostima,
da me osakate sve te malograđanske svireposti,
što uvek su tu pored izdajnika?!
Srbijo, mati, kada ćeš zaplakati što sam te
pesmom nekad silno volela?
Nekada davno. Nekada davno. A sada...
pesma u tami čami i mrzi svaki ljudski lik.
Mržnja sam postala. Umrla u mladosti.
Tek procvala nevesela mi duša.
Zar se smejete? Bujica je besmisla na slici
posustalosti izdajničkih mi reči.
Zemljo, ne udaraj me inatom.
Visinu na kojoj se ja rodih prodala si ratom.
Nemoj mi pretiti. Nemoj me blatom mazati.
Zar marginalac da ti budem?! U manjini?!
S koferima u ruci?! Spremna za odlazak?!
Kada ćeš me, domovino, čedom zvati
i ne dati da od tebe odem,
u svet drugih i izbeglih, u svet stran i surov?
Kada ćeš me zaštititi od besmisla rata,

od krvi balkanskoga oštrog noža?
Kada ćeš me... kada... kada... kada...
herojskim čedom, a ne izdajnikom zvati?
E ti zemljo, gde si nestala? I kada...?

ČASOVI (DO)STIZANJA BOGA

(izabrana 21 pesma iz romana *Božanska je snaga književnosti*,
u kojima lik Grešnika/vojnika okajava svoje grehe)

Ko smo?

(prvi deo zbirke, čas prvi)

Tako mi tebe, Bože, pitam te ko smo!?
Ko smo mi obuzeti sumnjom,
kada nam se nada iskrpila slutnjom?
Ništavni u vremenu. Beznadežni u svemu.
Nit radimo ponaučiti. Nit mislimo poiskoniti.
Nit gledamo pozaustiti. Samo zaboraviti, zaboraviti...
Ko smo mi zatamnjeni sramom i utanjeni uglavnom?
Potanki po znanju. Razvratni po padanju.
Ništavni do srži. Ti nas, Bože, samo sprži.
Naše veče na svako drugo liči.
Naši dani bezlični i slični. Naša bdenja i jutrenja
kao sva subotnja i nedeljna odmaranja.
Nit se odmorismo. Nit se umorismo.
Uhvaćeni u pokretu. Uhvaćeni u životu.
Skazaljku zaboravismo. Bezgrešan zaborav pristavismo.
Tako mi tebe, Bože, pitam te ko smo!?
Ko smo mi?
– ...Grešnici.

Kameni zidovi

(prvi deo zbirke, čas drugi)

Kameni zidovi obavijaju me.
Bučni stidovi podrivaju me.
A smirenosti čas ne zovnu me.
Čak ni voda ne prenu me.
Zar ni ona više nije čista?
Zar ni voda više nije bistra?
Popločali se putevi pod stopama mojim.
Podigli se mostovi nad rekama svojim.
Šta ja radim tu, odvožen sumnjom?
Po čemu korača moja misao ispunjena slutnjom?
Što zapisa ovaj stih kad zgasnu se vreme,
i kad govor tih stidno prenu moje breme?
Golubice moje, dođite po mê.
Dotrčite što pre, breme moje ubi me.
Pridite potajno, sletite na mê.
Glasom svojim skinite puste rane sa mê.
Nit znadem mislit. Nit znadem rešit.
Nit znadem kud. Nit znadem kako.
Svud sam lavirint čudesnom potrebom prikriven.
Misleć u njem', postajem i sam skriven.

Sudbo

(prvi deo zbirke, čas treći)

Sudbo, bez pogovora te slušam.
Ti si uvek u pravu.
Tvoja reč moju preklapa – sve na tvoju slavu.
Ja nikad nisam, nisam bio u pravu.
Sva mi patnja izmoždena,
oko iste stvari reč kači i viš' ne znadem
doklen će na mê da se kači.
Ko da ruke pružah istom izvoru,
u kom sam na večitom pomoru.
Zar samo meneka nema leka
za reč mi na umoru?
A sred mi vidika ljudi prolazahu
sa srećom u zamahu.
I svud radost plevi oreol sretenja i govorenja.
O slatkih običnih problema!
Kud ću u ovaj crni čas zapisat nešto,
a da crnilom ne zavejem i njih?
Kud ću misô oterat što pakosno
sleće na mê u ovaj 'morni čas?
Nà što radost, nà što htenja,
nà što bestraga bilo što do otupljenja?
Nà što se začaurit u radosnome runu tajne,
kada suze one bajne kidaju arterije,
krv i vene iz života koji mi vene?
Nà što sve kad mi Bog krade
poslednji osećaj, poslednje nade?
Nà što život kad se skrate puti?

Nà što sreća kad se umor sluti?
Nà što ići kad se nema stići?
Nà što sve kad mi život izmiče?

Krv rata

(prvi deo zbirke, čas četvrti)

Krv rata me dotaknu,
ne videh kad se primaknu.
Obnevideh u dosluhu,
zavideh na slepom sluhu.
I otprilike nigde lika, nigde slike.
Kad krv rata me dotaknu,
tad ne videh da se ja odmaknu'.
I ne videh da žaoka ratna
svud se to u mê prostrla.
I da prizemna i da nadzemna
pri mê i nad mê se zastrla,
pa čudnom rimom
krv rata to u mê prozbori,
zamućenim slovima, neshvaćenim
rečima moju dušu poori.
I svud gde njeno slovo ili reč zazbori,
tud se oko moje duše svijuju smrtni lovori.
I ko da crkvena zvona zazvoniše,
i sve iz mene na groblje odnesošće.
Nigde sreće više.
Nastade doba neke čudne kiše.
Sad ko da čudan je pogled moj neshvatni,
nije shvatio nijedan tren saznatni.
Sad ko da čudan je sled moje biti,
nije joj bitan nijedan tren životni.
Sad zapitana tik uz mene stoji
neka čudna kiša što krvlju sve broji.
I kiši, kiši iz samih dubina,
i penje se, penje do mojih visina,

i dopire, i dopire njen obamrli glas,
i podseća, i podseća me
da je možda na dnu moj spas.

Olovka

(prvi deo zbirke, čas šesti)

Što olovku uzedoh u ruke,
zaoštrit je ne znadoh?
Otup'te, osećaji, perom,
iskazat vas ne umedoh.
Obramte se, želje, ta pustite me,
ispunit vas ne mogoh.
Skrun' me, tugo,
ne znam ja ni za šta drugo.
Suviš' s' me, tugo, ti to zagrlila dugo,
pa ne umem rimu udarit,
pa ne umem slovo pojasnit,
pa ne umem reč iskopat,
pa ne umem sebe povratit.
Skrun' me, pepô, popepeli mi glavu.
Zagluš'te me, jablan'vi, pa nek pa'nem
ničice k zemljici na travu.
Nek me strule ratne šice,
nek izgori sva mi misô.
Ionako bez korena ne vid' se smisô.
Zastan'te ruke, ne rad'te više.
Začut'te se tice, ne vesel'te se više.
Ućut'te se ljudi, ne pričajte više.
Grabežni ste, suludi.
Otimačini skloni. Bogu neskloni.
Vam' reč ništ' ne znači. Vas para sam' kači.
Vas tuga ni ne brine. Vas rat sam' uzdigne,
k mržnji, k laži. Il... il... il... Il mi grešna misô,
prikral' se, pa je zaustavit ne umedoh.
Oprost'te mi, suludi ljudi,

kad olovku uzedoh u ruke,
kad je zaoštrit pameću ne mogoh,
kad laži se prikradoh.

Kadgod pokušah shvatit

(prvi deo zbirke, čas sedmi)

Kadgod pokušah shvatit
svak' redak što s' u m'ni zapati,
naspram to je svakog shvata,
reč što mlitna mi ruka pri'vata,
i svagda s' pero u ruci
nalaz' na istoj ti mucu,
a nepregledni su sunci
što zrače nad svodom.
I tak' zrake spuštati svak na mē hte',
al' nikom ne uspe,
čak ni večnajem Suncu,
da zrakom ozrač' me.
Svud tmina raskorak spust'la,
da mi s usanija reč nikad s' ne izust'la.
Svud s' privid pretvor' u stravid,
vel'kom ništavnu,
sve to u m'ni uskliknu.
Zaputil' s' to stari ratni saigrači,
da s se sa mē opet saigraju,
al' svi kand' da umoreni,
staš' kraj mē iznenad' da zalegaju.
Zašuštal' mi lišće u snu noćaska,
kad mi niko ne ču mog mi glaska,
kak' se survô niz pleća mi vruća,
o bunovnog mog mi potonuća.
Taj čudni šum, čudni vetar
kraj ušiju mi šibnu, i dones' mi zimu,
i čudnu jezu što propišta s njim
u melodiji. I šta sad s tim...?

Jablan

(prvi deo zbirke, čas osmi)

Što m' to razum večno lud zbog tê?
Što m' to glas usa'ne kad dođ' do tê?
Što m' to noge bež' od tê? Što m' to srce laž' o tê?
Sećaš li se katkad kad me vi's kraj te,
kak' sam se nekad družio sa tê?
Os'tiš li tad-tad da s sam umoran od tê,
i da m' ruke puste lež' okov'ne po' tê?
Ko da tam' ti još uvek bitišeš,
ko da tam' ti još uvek po svem' zamirišeš,
ko da tam' ti još uvek pod nebom zanjiseš,
ko da tam' ti još uvek nad' mnoom krošnje poviješ.
Al' sad čud'n zvuk im' svak' tren prov'den u starini.
Ov'ploćenje utihlih i zgaslih dana tam' u zavičnini.
Tam' gde dol' viš' nem' star' ime
i sve ko d' govor zaborav' me.
Tam' gde reka viš' nem' mirnog toka,
ko da g ga još uvek im' naspram moja dva oka.
Tam' gde put suncem obasjan viš' nije,
ko da mu krošnja suze za suncem još uvek lije.
Tam' gde nikog viš' nije, ko da u m'ni i sad sve s' još krije.
Negdašnja priča života mi mog.
Priča što je ispričah uz Jablana svog.

Koreni

(prvi deo zbirke, čas deveti)

Koreni duboko su u meni,
i osećam svaki njini trzaj.
Usliš' molitvu, Bože, pa podaj i meni
da nikad viš' ne osetim kak' diše njini zadnji trzaj.
Ak' sećanje ne vara, godine su puste prošle
kak' dotako nogom nisam tle zemlje o'sle.
Ak' brojke nije i slova što s' u pamet slije,
vihorov'ma rata ništa mило bilo nije.
Ni onaj Jablan što u sê detinjstvo krije,
ni ona škola što pamet zna da izlije,
ni onaj kraj šumni, zeleni,
što šumi svud to u meni,
ni ona kuća trošna, stara
što važ' mi za najmilijeg drugara,
ni oni ljudi čiji pogled ugledah
iz kolenke ranih dana,
od sad pa do groba et' men' led i ljuta rana.
Što shvatih sad, dok s' trzaj korena
u men' pretvara u nož?
Seč' me bleštavim svetlom prikriveni ratni boj,
gde s' vič' padanju da ustane,
a ustanju da ne posustane,
gde s' vič' glavi da s' pridigne,
i opet k nožu stavi oči satrne.
A u njim' se sam' vid žubori, žubori,
i u smrtnom času ostaš' sam' ti šumovi,
to šume zadnji trzaji,
a posle njih dođoš' mukovi.
Tiho je na bojnomoj polju i sve kand' da spava,

sam' se utvarno ču šum negdašnjih jablan'va,
kraj škole i stare kuće, gde kand' da jedno dete
u kolenji... u miru ... još uvek spava.

Kolevko

(prvi deo zbirke, čas deseti)

Kolevko mojih ranih dana,
do tê vodi samo rana,
i da želim mislit na tê,
tu zaborav zov' me, brate.
Tu većma inje popanulo sinje,
pa s' sa reči moje
uzdigoš' se ledinje.
Ne, to nisu one naše dinje
što mati spremaše,
o radosti detinje.
Kolevko mojih ranih dana,
pokrila te nema tama,
i da želim tražit ja tê,
kako kad tama skrila te?
Tu većma noćca bruji,
i nemom mimikom
pevaju kićani slavuji.
Ne, to nisu one pesme naše
uz koje svako rukom maše,
o radosti detinje.
Kolevko mojih ranih dana,
ruka moja sadeka otežana.
Niti dinje uzimaše,
niti uz pesmu više maše.
Tu većma s godinama
pokrila nas crna čama.
Ne, to nisu one bezbrižne noćce,
dok se ugledavahu majčine očce,
o radosti detinje.

Rušenje

(prvi deo zbirke, čas jedanaesti)

Sve zakopano preda mnom je.
Neko to silom zakopava pute svoje.
Neko to grabi lopatom, da pospe
staru zemlju novom.
Neko to nogom gura što dalje
s pogleda svoga sve staro svoje.
Sve zakopano njino –
otkopano posta put duše moje.
Neko to grabi grabuljom,
da istrebi zemlju od prošlosti.
Neko to čini sad i meni,
jamni čas sadašnje trošnosti.
Neka ste mi došli, drugovi
po groznoj prošlosti.
Srama me od vaše pakosti, zlobnosti,
srama me od vaše niskosti, podlosti,
srama me od vaše zaboravnosti,
i srama me od vaše
zemljano-plitkive zakopavnosti.
Posle vas... samo pustara ostade.
Nema tog grada, novca, para
što može da mi daje kuća stara.
Ništa slično nema – do zavičajnog trema.
Ništa tako toplo – do ono naše staro kotlo.
Kod nastrešnice i kućnog praga,
gde me čeka toplina draga,
lava iz stare zemlje izbija.
Nepovratno me ubija.
Ništa novo ne leči kao što petao

kraj stare kuće kukureči.
Kopaj, kopaj, sve zakopaj, družino stara.
Odavno znadem da je kuća puna žara,
ratnim vihorom zatvarana,
pa olupina, pa vetrina
samo kucka tamo,
i samo jedna stara krava
prebiva još tamo.
Odavno si zakopana, stara zemljo.
Ne videh ti oči sanjive.
Ne mogu ti pomoći,
daljina nas deli ovako ranjive.
Ti znaš da ono nismo smeli,
da se volimo nikada.
Samo hladovina stare dudinje
sad nas zaklapa,
i timara nas sećanje sneno.
Prepuklo je ovo srce jedno.

Daneka

(prvi deo zbirke, čas dvanaesti)

Daneka na vidiku
videh jednu čudnu sliku.
Ne bejahu to mornari,
već malih tića tužni žali,
što s se vid oka njini'
uzdigoše sasvim mali.
Pa ko da su i tići znali,
kand' da su se to naši žali
ugledali, ugledali.
Pa stadoše tad tići mali
ko da s' me ono baš uvek znali,
pa stadoše brz' govorit
ko da b' mi nešto baš sad dali.
Govorit mi kud to njini žali
žubore kao tužni vali.
Rekoš' mi tad tići mali
da s su im zli ljudi stali
lepet krila lomit,
hukom kamena slomit,
cvrkut zdrobit,
u prah i pepeo pretvorit.
Svaki njini pokušaj za srećom
upali se svećom sve većom.
Svaki njini pokušaj za let
nikad nije preleteo ni najmanji cvet.
A na njino gnezdo majka ne doleti,
i otac ko da ih se viš' i ne seti.
Al' to ne mož' bit', kad do njini' očiju
svu sreću sam' su vid'li.

Ne... to ne mož' bit.
Mora da s su s puškom zli ljudi
i majku i oca ubili...
tugo moja.

Ko to hodi?

(prvi deo zbirke, čas trinaesti)

Ko to hodi nogom laganom
po polju krvlju zaprskanom?
Ko s rukom krsnom
savlad' leden breg po njima?
Neki stari čovek poljem
poji slavu umrlima.
Crkveno lice u mantiji dugoj
ne predaje se tuzi sludnoj.
Sa njim korak za korak
ide učenika povorak.
Gled' zbunjeno, sluđeno,
šta to vid' oko urođeno.
Ko negda devojka s crnim gavranom
da stoji, traži pogledom
nekog tako poznatog i milog,
dragana njenog ubogog.
Viš' nikad polju tom ne prići,
ko to mož' izbeći?
Viš' nikad na njem' cveće ne mirisat,
ko to mož' izdržat?
Viš' nikad po njem' ne hodit,
ko to mož' Bogu zatražit?
Viš' nikad u njem' vodu bistrat,
ko to mož' žedan činit?
Ko da s' istorija odveć to ponavlja,
uvek et' nam istog poglavlja.
Ko da s' kolo vrt' od istoka do zapada,
kud nam to sunce propada.
Il s vrt' od severa do juga,

kud to putuje vaskolika ljudska tuga.
Il' s' međe kraljeva povampiruju iznova,
i duž svake međe et' nam grobova.
A u njim' sam' s' vid' obrisi
zaustavljenih ratnika,
upalih u jamu nasred svojijeh urlika.
I noga im se tu stropošta,
i lice im pop tu osvešta,
i grudi im se tu s grudom sastavljahu,
i nade im se tu s crnom zemljicom celivahu,
i zameli se tu tragovi sablasnih duša
u potocima krvavim, Bog ih viš' i ne sluša.
Tu sam' đavo stare rane im sluša,
i u noćnoj tmini sablasno ih uvek kuša.
I tu se sam' očajanja iz krvave zemljice čuju,
to s se pali vojnici sa svojijem ratnim
sudbinama neprestano dovikuju.

Primič' se ko zver

(prvi deo zbirke, čas šesnaesti)

Primič' se ko zver
što čeka bacit se na plen.
Hoće me zaskočit, hoće me ulovit,
zubima kožu od kosti razdvojit.
Hoće me i nehotično ubit,
samom svojom pojavom u crno uvit.
Jer ja znam, ja znam
da ubica sveg plemenitog u sebi bio sam.
Pa me sad hoće dokusurit,
valjda se nikako ne mogu odbranit
od tih hordi kajanja...
I nagone me
od očiju svojih da se bojim,
od ruku svojih da strepim,
od lica svojega da zazirem,
a od jezika svojega stidim.
Jer sve je i dalj tu – tu, u sećanju,
i gresi pravednika,
i mrtvosjaj životnika,
i glupost pametnika,
i zločin pobožnika.
Sve je i dalj tu – sam s' ja
nit pridić nit pobeć
od sveg tog ne mogu.

Kad opet...

(prvi deo zbirke, čas sedamnaesti)

Kad opet pohrli k meni
nemi prikaz majčine seni,
tad dani, tad noći
biće ko led ledeni,
a sve želje, htenja, misli
sasvim umrtvljeni.
Kad opet dođe meni
sena majčine seni...
Kad opet čujem
kako uplašeno grca
pretposlednji otkucaj očeva srca,
tad časovi, tad minuti
biće ko krv crveni,
a svi dodiri, pokreti, stremljenja
sasvim zaustavljeni.
Kad opet dođe meni,
sena očeve seni...
Kad opet vidim uplakano
to predivno lice njeno,
tad sva doba, tad sva vremena
biće ko kam kamena,
a sva znanja, ubedenja, verovanja
sasvim odbačena.
Kad opet dođe meni,
sena sestrine seni...
Kad opet priđe meni
mudro pitanje bratovljeve seni,
tad reči, tad iskazi
biće ko nem nemeni,

a sva mudrost, gordost, poletnost
sasvim pokošeni.

Kad opet dođe meni
sena bratovljeve seni...

I kad sve seni njihovih seni
sveno opet pridu meni,
tad put putanje patnje, očaja i suza
krenut će sva vremena sadašnja
od nazad ka napred rasplinut
sva sećanja ondašnja.

Kad opet pohrle k meni
sve te mile, mile seni,
tad ni sene moje seni
neće više bit u meni.

Konji

(prvi deo zbirke, čas osamnaesti)

Onemoćalih prideljenja
rukom pomazih na zlo,
i što sitniji bejah u mraku smrči mi se tlo,
i dok tišine crne zapeše niz vrat
jezom me tutkat,
crni konji nasred sobe
utrkavahu se dokazujuć mi
ko je od njih moj poslednji drug,
moj poslednji brat.
I pitaše me: – Rat što je?
– Sve što mržnja se zove. Eto, to je.
I pitaše me: – Čovek što je?
– Ništa što se poštuje. Eto, to je.
I pitaše me: – Ti ko si?
– NIKO, ime sa sobom oduvek se nosi.
I pitaše me: – Život što je?
– Ne živih ikad, pa ne znadoh za to nikad.
I pitaše me: – Pravda što je?
– Ne primah ikad, pa ne znadoh za to nikad.
I pitaše me: – Vera što je?
– Ne imah ikad, pa ne znadoh za to nikad.
I pitaše me: – Istina što je?
– Ne videh ikad, pa ne znadoh za to nikad.
I pitaše me: – Ljubav što je?
– Ne primah, ne davah ikad, pa ne znadoh za to nikad.
I pitaše me: – Bog što je?
– Ne poznah Boga ikad, pa ne znadoh ni za to nikad.
– Pa kud misliš krenut? – upitaše me.
– Nikud kud drugi ljudi idu.

- A gde to drugi ljudi idu? – upitaše me.
- Životu, pravdi, veri, istini, ljubavi, Bogu.
- A otkud oni za to znaju? – upitaše me.
- Oni ludilo nikad ne bejahu, pa znaju.
- A otkud TI da si ludilo? – upitaše me.
- Drugi ljudi rekoše da je ludilo moje rođeno ime.
- Otkud njima pravo da tvrde to? – upitaše me.
- Jer ne bejah ko oni nikad,
pa to dovoljno beše da osude me.
- A ko su oni da ti sude? – upitaše me.
- Mudri ljudi, pametni ljudi, normalni ljudi. DRUGI ljudi.
- A otkud njima znanje sve to? – upitaše me.
- Od Boga. Rekoše mi u poverenju to.
- Ne recite im, prezreće me.
- Što? – upitaše me.
- Sve što ja kažem oni uzimaju mi za zlo.
- Otkud im pravo to? – upitaše me.
- Glupost, niskost, podlost, ništavnost, zatupelost,
pokvarenost moja daje im pravo to.
- Otkud oni znaju ko si ti, kad to ne znaš ni sam ti? – upitaše
me.
- Ne znam, al' odvajkada je tako bilo i biće.
- Pa poštuješ li ti sebe uopšte? – upitaše me.
- Ne, ne, ne.
- A zašto? – upitaše me.
- Jer GREŠNIK sam i pripadam paklu. Eto što.
- A koji je greh tvoj? – šapnuše.
- Jer sam SVOJ. Jer sam svoj.

Nigdina

(prvi deo zbirke, čas devetnaesti)

U nigdini gde sam
ne vid' se za prav hod, prav put.
Sam' ćutanja pustih zaborava
pristaju uz moj skut.
U nigdini gde sam
nigdnost stvor kriv put,
da b' po njem sam hodio.
A lik sveopšteg izguba
u izgub me svoj uveo,
da b' u njem' sam ludio.
U nigdini gde sam
smrt pesmu svoju poji,
a u poju težak čemer stoji.
Tad s pesmom nebesa nesta, sunca presta,
a na leta se pusta spusti tmina gusta.
I što ću sad ja Grešnik?
Sam protiv bilo kog, bilo čeg,
bilo kad, bilo gde.
I što ću sad ja sam protiv svih njih,
uglednih, pravednih,
ispravnih, normalnih?
I što ću sad ja naspram svih njih?
Izdignuće sebe samog
po netražilu da tražim.
I što ću sad ja, kad od pada
svog teškog koraka
u hodu svog života strepim?
I što ću sad ja kad su
dani u nigdini teskobni,

kad su noći u nigdini neprespavne?
I što ću sad ja sa svitanjem
besmisla u svom smislu,
sa sutohom duše
koja grca u svom bunilu?
I što ću sad ja, ko zabludeli Grešnik
u potrazi za Božjom mudrošću,
ko sumanuti glasnik
o sveljudskoj propasti?
U trku sa vremenom,
u trku sa visinom,
u trku sa samim sobom,
a biti ispod vremena,
biti ispod visine,
biti ispod samog sebe,
pregažen i ostavljen nasred nigdine,
da očajno posmatraš više visine.
Ne, nemojte!
Nemojte mi smrt od mene otimati,
u oči joj želim pogledati,
od nje sve naučiti,
pa na miru umirati.
Ne, nemojte!

Zvone zvona

(prvi deo zbirke, čas dvadeseti)

Zvone zvona.

Tebi neko ide na dar.

A ti si, ti si...

Crna si. Tamna si. Senka si. Mrtva si.

Teška si. Bolna si. Nečujna si. Strašna si.

Pakosna si. Niska si. Podla si. Dosadna si.

Jeeer...

Smrt si. Smrt si. Smrt si. Smrt si.

Smrt si. Smrt si. Smrt si. Smrt si.

S m r t s i.

Razorna si. Ratna si. Pustošna si. Prazna si.

Ledna si. Vatrema si. Mirna si. Dramna si.

Otužna si. Plitka si. Gadna si. Odvratna si.

Jeeer...

Kraj si. Kraj si. Kraj si. Kraj si.

Kraj si. Kraj si. Kraj si. Kraj si.

K r a j s i.

Konačna si. Beživotna si. Kosač si. Ubica si.

Prošlost si. Danas si. Sutra si. Zauvek si.

Kamen si. Ploča si. Krst si. Zemlja si.

Jeeer...

Groblje si. Groblje si. Groblje si. Groblje si.

Groblje si. Groblje si. Groblje si. Groblje si.

G r o b l j e s i.

Opet zvone zvona.

Tebi neko ide na dar.

A ti si, ti si...

Po prvi put / Molitva Grešnika Bogu

(prvi deo zbirke, čas dvadeset i drugi)

Po prvi put te prizivam da mi dođeš,
tvojim postojanjem
u svom svetlu da mi siđeš,
jer rane su dublje od svih dubina,
a posred srca pomrčina, pomrčina.
Molitvom te dozivam, presvetli Bože,
da me iskupiš za sva zlodela,
da mi oprostiš za sva zverstva,
da mi ukažeš na svetle principe,
dodirom svojim pokažeš
svitanja nova tvoja.
Zovem te, Bože, da mi srce hladno
od prerane smrti odvikneš,
i da zajedno sa mnom u moje
putešastvije pronikneš.
Zovem te, Bože, da zavet mi ispuniš,
i da me od sveta pokupiš
u svoj svojoj čistoti,
i u svoj svojoj dobroti.
I da negde zajedno osvanemo
sa srećom na usnama,
sa srcem svetim u grudima,
sa dobrotom u svagdašnjem,
sa dobrim redom u predašnjem.
Da za vijek i vjekova
himnu sa mnom otpočinješ,
zarad spasa mene raba božjeg
od sebe sama,
zarad spasa sužnja drugih

od grozota svagdijeh,
i da sprečiš nastajanje
novoga semena zla.
Molim ti se, Bože, pomози mi.
Daj mi put, utehu i nadu
koju nikad ne spoznah.
Daj mi pravdu koju nikad ne videh.
Daj ljubav koja mi nikad ne zasja.
Daj radost bez kraja, zarad
budućeg ljudskog naraštaja.

Ikone vekovne / Prvi odgovor Boga

(prvi deo zbirke, čas dvadeset i treći)

Ikone vekovne izgradiše sad put do mene,
i ne slutim ko sve tud sad proći mora
kao preko neuništivih železnih okova.
Al' ja se ne brinem, moje čedo, za tē.
Ja se ne brinem za tvoju misô pokajanja,
jer verovah u nju neprestano.
Ja se, čedo moje, ne bojah za tē nikada,
jer znadoh da ti pravoga straha ne imaše ikada.
Pa kako mi se sad stade obraćat tvoja teška reč?
O prokletog li ovoga dana!
Zar se tako malo vere raspoznavашe u tē sad?
Zar ne znaš da do mene vode
neki čudni puti, a kraj njih sreća će da ti se sluti,
nepomična kao cvet negdašnjeg dečjega vremena?
O zar za tē da se bojim,
ti što sa sutonom večito u lice zboriš!?
Ne, za tē se ne bojim. Pa što se onda bojiš ti,
kad mene hoćeš slediti?
Zar propast? O grdnog li vražjeg razloga
za svaku laž! Ne, to nije propast,
već tvoj spas koji nigde ne vid' se.
Ne, to nije propast,
već spasenje, umirenje i zadovoljenje.
Al' samo ako izdržiš bat
tvojega najsporijeg koraka,
sledi ti tek onda nagrada
vaskolikog ljudskog svepraštanja.
U šta veruješ, u šta se uzdižeš – to ćeš i biti.
Kojim putem se primicati

kroz nepreglednost stvari
ko kroz magle – to ćeš sam otkriti,
jer tajna spasenja uvek je na tebi.
Ako sam ja u tebe oduvek verovao,
zašto ti to nikad nisi?
I ko prekor ti reč moja dođe sad,
ali ne boj se, jer ja te voleh odvajkad.
I ko nepravda da te mori, al' ne kloni,
jer srce moje dušu tvoju će da zakloni.
Kadgod te nešto mori, i puno puta i umori,
ne, samo to ne, ne kloni, nikako ne kloni!
Svom dušom svojom, svom pameću svojom,
svim srcem svojim, samo to ne, ne kloni!
Nikako duhom ne kloni!

Zatočenik / Odgovor Grešnika Bogu

(prvi deo zbirke, čas dvadeset i četvrti)

Zatočenik sopstvenoga nepokreta,
ka slobodi bi da se vinem,
ka slobodi pokreta.

I čuh te sad, čuh.

Čuh tvoj govor, Gospode,
kako me milovati stade.

I za tē ću stremit beskonačnom,
i zbog tē ću stradati bespomoćnom,
i nevidnom, i zaslepnom, i opakom
istorijom svojom svom.

Sve za te. Učiniću sve za te.

Ka povratku samom sebi, Oče,
ovaj Grešnik kreće sad.

Dusi dedovine / Suočenje Grešnika sa grehom

(drugi deo zbirke, čas treći)

Dusi dedovine,
želite li pred vama
da se zakoljem
nožem kojim ja zaklah?
Želite li pred vama
da se zadavim
žicom kojom ja zadavim?
Želite li Dusi dedovine
mrtav sad pred vas da padnem,
jer kajanja mi buše okvir očni,
a ruke biju starim zločinima?
Ko sam ja u ovom času?
Mrtva duša mrtvog tela,
ili proslavljeni glasnik svoga nedela?
Boli glava od... Boli telo od...
Boli misao od...
...krvavog prošlog rata.
Još se vidi sećanje,
i pokraj puta leševi,
u šumi krikovi, silovanja žena.
Još se muti otrov
u dečjim tanjirima, jaslama.
Puši se lomača, oganj,
a odrana koža u ustima pasa.
More su to prevelike,
more učesnika rata.
Spasite me, dusi.
Ubijte me, ko što ja ubih
svoga negdašnjega brata.

RECENZIJE I OSVRTI

MANIFESTACIJE UNUTRAŠNJE EKSPRESIJE

Zorica Tijanić, književnica i novinarka

O zbirci poezije *Ptica iza žice* Marije Stojiljković Marstoj

Ptica je simbol duše. S lakoćom uzleće, skladnim pokretima, lepetom krila, elegantno, sa ciljem da se uzdigne u nebo, oslobodi se poput duše. Ali šta ovde može *Ptica iza žice*? Gde je to duša zarobljena? U kakvim se to čežnjama rađa i umire? Zbog čijeg i kakvog to greha čami vapeći za slobodom?

Duboki simbolizam i refleksivnost odlika su novog dela Marije Stojiljković, u neku ruku nastavka romana *Božanska je snaga književnosti*. S tim što se ovaj put izraz utelovljuje u formu pesama, kratkih i dugačkih formi ekspresija kojima manifestuje svoj unutrašnji izraz.

Kod Marije Stojiljković je sve podređeno simbolizmu. Ona u svemu traži i pronalazi smisao božanskog. U devedeset osam pesama (od toga sedamdeset sedam novih) i sedam tematskih celina od kojih u jednoj ima sedam, u drugoj četrnaest, a u trećoj dvadeset jedna pesma – sve je deljivo sa sedam. Jedna od brojnih simbolika broja sedam je i traganje za istinom, kojem se posvećuje život i delo. Na tom putu jedino je moguće prihvatanje vere i nade kao glavnih vodilja u svetlost. Svoje biblijsko značenje nam otkriva postankom sveta (u sedam dana) i Otkrovenjem, pokazujući savršenstvo poretka.

U pesmama ćemo otkriti zašto je ovde duša iza žice. Baš zbog toga da bi se naglasila potreba za razrešenjem od svih vezanosti i okova, zašto je neophodno uzdići se i sebe u nebo. Ritmički skladno, ovde pesme kreću na svoj put u beskrajne daljine ponirući u noć ili u daleko u nebesko plavetnilo. Kao što kaže u pesmi *Dode tako čas u životu*:

*Život – to su neprekidni časovi naših osciliranja,
ritmika, dinamika, muzika, patos,
ili tek ekstaza, paradoks, ironija.
Potom na kraju ...samo neka traje.*

Zašto ekspresije? Pesme imaju element dramskog. Kratkim rečenicama pesnikinja doprinosi stvaranju doživljaja koji drži pažnju, podižući raspoloženje i vodeći nas na mesto dešavanja, pa se tako nalazimo u – Oluji, u Danu od stakla, U Noći u kojoj Dan pobeđuje Tminu.

Bitan element je i zahvaljivanje u kojem ipak osećam dozu ironije, ali i nauka o iskušenjima. To je ono vreme u kojem svi padamo u veri posustajući, ali i promisli da sve biva sa razlogom – tako i ovde. Podići se iz sunovrata još je veći hrišćanski podvig, podleći iskušenju i doleteti mu.

Rukovet pesama *Ptica iza žice* podseća na psalam. Marijine su pesme korisne za dušu. Ne dotiče se Marija samo duše i božanstva. Ona i te kako oseća svet i ono materijalno u njemu. U ciklusu *O ljudima* ukazuje na otuđenost, strah i sunovrat u koji nas vodi ljudska bezosećajnost i duhovno siromaštvo. Treba svet spasavati razumevanjem, toplinom, građenjem mostova između svetova. Ulazeći u ljudsku dušu i tražeći razloge, otkriva i najdublje slojeve ljudskih slabosti koje se manifestuju u njihovom ponašanju tražeći smisao života, upravo polazeći od njegovog postanka i svega onoga čemu bi nas on mogao naučiti. Tako u pesmi *Puzavice* izražava bojazan:

*Ljudi se treba bojati
koji o životu malo znaju.
Od onih koji za bol čuli nisu.
Njihova puzavica
brzo se uvila oko ose.
Prebrzo da oni život shvate.
Ili život njih.*

Ali isto tako daje im i šansu u pesmi *Ljudi*:

*Da smo svesni, znali bismo
da smo svi isto drvo.
Drvo ličnosti čoveka.
Mi sebe vekovima gradimo.
Izdižemo se od korena
svojih pećinskih nagona
ka dalekoj razgranatosti
naše duhovne ličnosti.*

I onda kaže u pesmi *Ja bih*:

*Ja bih, Bože, i bio Čovek,
ali nisam znao kako da budem.
Kada sam to shvatio,
bilo je kasno. Umro sam.*

Marija u ciklusu *O pisanju* posvećuje pesme velikim i znamenitim pesnicima – Jesenjinu, Desanki Maksimović, Jovanu Dučiću, Danilu Kišu. Posvećuje ciklus traženju smisla u poeziji, zabludama pesnika.

U pesmi *Teško delo* filozofski razmišlja o životu i smrti, čime završava ciklus o pesničkom zanosu.

*Osećam teško delo će
da izleti iz mene.
Pruž a ruke iz groba.
Sa iscepanim rukavima su.
Sve je u mrtvacu staro.
Misao mu teče u paklu prošlosti.*

I iza žice ptica gradi svoje gnezdo. Nailazim tako i na ciklus *O ljubavi*. Taman kada sam pomislila: – A gde je ljubav? U ovom ciklusu bih izdvojila pesmu *Istina*. Nekako stidljivo Marija peva o ljubavi. I tu je podiže na nivo duhovnosti, trpljenja, patnje, govoreći o čežnjama, traženju srodne duše, ulazeći u dubinu odnosa dva bića koja bi trebalo da su poput ogledala, a često je obrnuto. O nepovratu, pustoši i tišini, umesto radosti i sreće rađanja lepih osećanja. Zašto ta ljubav mora biti nesrećna, nedokučiva i na kraju *Izgubljena*?

*Gde da zastanem da voleti te prestanem?
Koji talas da ispratim, da te ne povratim?
Kakva muzika da se sluša, da otvori se duša?
San po san. Drama po drama.
Kradem da uzmem. Uzmem pa zaboravim.
Da, isto je mnogima.
Ali meni ipak noćas trebaš ti,
moja izgubljena ljubavi.*

Gde je ljubav – tu je i rat! Osuđeni jedno na drugo i ovde nas prate. Ciklus *O ratu* nas konačno uvodi u završnicu naslovnog refrena kojeg peva *Slavuj*. Marija kaže da se sloboda lako ne osvaja, ali i ne podnosi. Rat, kao jedno veliko zlo među ljudima, ne vodi se samo oružjem. Često su reči najjače oružje u borbi unutrašnjeg stanja u čoveku. O slobodi i zarobljeništvu u naslovnoj pesmi ciklusa *O ratu*, gde najviše dolazi do izražaja simbolika celokupne rukoveti:

*A gde je završetak, daljine umetak?
Gde su misli krenule, u krošnji zatajile?
Pa se dugo, dugo krošnje gledaju.
Pa se dugo, dugo nade uzvikuju.
Kako da se pesma završi kada kraja nema,*

*kada taj slavuj u nekome uporno drema?
Pa da mu poručim:
– Žica tvoja, čeka te amo.
Dođi, dođi meni ti samo.
Moja diko, moja pomamo,
probudi me slavujski slavno!*

Rat još uvek traje, samo smo zaustavljeni u prividu mira. Svugde u svetu žive narodi čija je sloboda ugrožena. Na Kosovu živi narod koji se i dalje muči. Sloboda je nešto neprocenjivo. Za mnoge, koji nisu doživeli šta znači biti zarobljen u sopstvenoj domovini, to je samo reč na papiru, filozofski termin o kome smo pisali referate. Sloboda je nešto za čim se čezne kada se izgubi. Marija oseća patnju našeg naroda koji je vekovima bio porobljivan, i upravo ta žudnja za slobodom u pesmi *Godine* pronalazi svoj put do naših srca, izazivajući i suzu, ali i onaj prkos i spremnost da se i dalje bori. Neodustajanje je ključna reč te borbe.

*Ima više godina kako se ljudi pate.
Ima više godina kako se ljudi sakate.
Ima više godina kako se hrabrost ponižava.
Ima više godina kako zemlja isparava.
Ali ipak, pokrenulo je proleće
ovoga jutra svoje krošnje.
Zašuštalo je lišće. Zašuštale su lipe.
Zamirisalo je sa lipom srce moje celo.
Zamirisalo, zamirisalo,
u vreme ratno, u doba vrelo.*

Najjača ekspresija je doživljena u pesmi *Otađbino*. Izuzetan dramski naboj u kojem postavlja pitanja i navodi nas da sami odgovorimo – opet pitanjima:

*Da li ludilu pružam pesničku ruku?
Da li sečivu nepromene darivam se?
Na vrhu noža proboj je životnih sokova.
Umirem kao žrtva bez razloga žrtvovana.
Selim se rečima nigde. Nemam svoga dela.
Kopam se čamotinjom.
Slika stare umiruće otadžbine vrišti.
I brigom i dramom zakopala svet.
I životinji malograđanštine darivala se.
Sve je tamo... poznajem taj ludi korak.
Ti dušo bezdušna... ti rate krvoločni...
Ti nado izgubljena... ti sleposti neležena...
Ti ljubavi neverna... ti čedo nezahvalno...
Suviše je rata na putu pesnika.
Suviše drame na belini hartije.
Ljudi dižu koplja umrtvljujući pokušaj
da dišem zdravim plućima.*

Časovi dostizanja Boga su nastavak njene božanske snage da perom menja svet, da ga upita kuda to ide u svojoj muci, bolu, zlobi, nemoći, inatu, prkosu, umesto da se posveti ljubavi – hrišćanskom postulatu, kojeg kada bismo se držali, sve bi muke nestale. Može li to *Ptica iza žice*? Može li to duša koja nije uzletela ili je zbog greha pala? Treba razumeti šta to oseća srce iza žice. Sve nam je to Marija u 24 časa objasnila. Polazeći iz *Nigdine*, gde glasnik budi zvonima usnule duše, prizivajući molitvama Boga da ugrije hladno srce.

I na kraju – u poslednjem času, suočava grešnika sa grehom u kojem je prava simbolika *Ptice iza žice*. Greh je ostavlja iza, ne dozvoljavajući duši da se vine, da krilima dosegne neslućenu lepotu. Okovana grehom ostaje iza žice, čekajući da ta krila izrastu, čekajući odgovor Boga pred svetim ikonama.

Tu se završava i počinje naše putovanje u same sebe, polazeći iz *Nigdine* u nepregledna prostranstva duše. U ovoj knjizi Marija Stojiljković iznedrila je i ugnezdila svoje misli snagom duhovnosti koju nosi u sebi.

Svim srcem se nadam da će *Ptica iza žice* pronaći put i zauzeti zasluženno mesto u savremenoj srpskoj književnosti.

U Beogradu, 9. maja 2017. godine

TRAGANJE ZA SMISLOM ŽIVOTA

Simo B. Golubović, književni kritičar i pesnik

O zbirci poezije *Ptica iza žice* Marije Stojiljković Marstoj

Većina pisaca (da ne kažem: svi pisci) svoje književne početke najavljuje stihom. Malo je pisaca na svom početku stvaranja koji nisu svoje misli oblikovali maštom i prepuštali stihu. To, verujem, u početku izgleda lakše i privlačnije, možda i malo zanimljivije, posebno kada se počinje sa pisanjem u mladim/mladalačkim danima, ali su ipak velika književna dela pisana u prozi. Ovo iziskuje mnogo više vremena i sposobnosti boljeg sagledavanja i povezivanja mnogih činjenica vezanih za događaje, ljude, prirodu. Naravno, ne treba izostaviti dar autora da svoje misli oblikuje i predstavi čitaocima na zanimljiv način.

Marija Stojiljković Marstoj je skoro izuzetak. Ona se prvo kao pisac okušala delom u prozi – romanom *Božanska je snaga književnosti* („Čigoja štampa”, Beograd, 2015). Ovaj njen roman-prvenac je veoma uspešno književno delo sa veoma visokom ocenom književne kritike i velikog broja čitalaca. Lepotu izražavanja koju je pokazala u prvoj knjizi, ona je pokušala i uspela da ostvari u ovoj novoj knjizi *Ptica iza žice*. Postoji velika sličnost između ove dve knjige, ne samo po maštovitosti nego i po samom pristupu rešavanja pojedinosti kod kompozicije cele knjige. Ona je početku knjige podarila one pesme koje su naizgled najmanje zanimljive, da bi svakim novim ciklusom i pesmama njima davala stepen veće važnosti i vidljive lepote u izrazu, tako da bi sve to kulminiralo u poslednjem ciklusu. Ovakav način prikazivanja u nauci o književnosti nazivamo gradacijom, u muzici je to *crescendo*. Ona kao dobar psiholog i pedagog polazi od toga da prvo treba iskazati ono što je manje zanimljivo i dobro da bi se došlo do onog najvažnijeg. Ta metoda je poznata i pod nazivom induktivna metoda, gde se polazi od poznatog ka nepoznatom,

od bližeg ka daljem cilju, od onog lakšeg ka onom složenijem. Tu je zaista veoma uspešna.

Cela knjiga podeljena je na sedam celina (ciklusa). Zašto baš sedam? Možda ni ona ne bi umela dati odgovor, ali vođena nekom unutarnjom energijom, taj broj činio joj se najboljim. (To nam nije nepoznato: sedam smrtnih grehova, sedam ljudskih vrlina, sedam vlašića, sedam rimskih brežuljaka, sedam crnogorskih plemena, sedam sekretara SKOJ-a, sedam patuljaka, sedam kontinenata... sedam...) Veoma je zanimljivo da svaki ciklus pojedinačno sadrži broj pesama deljiv sa sedam, što se svakako odnosi i na celu knjigu. Neka taj broj i dalje bude njen srećan broj.

Sam naslov knjige *Ptica iza žice* sugerije pticu van krletke, pticu u slobodi, a te ptice najlepše pevaju, najbolje se raduju. Zato, verovatno, i ova poetesa želi kazati da govori slobodno, bez straha i pritiska da govori po želji i sa željom o svemu o čemu razmišlja i na način na koji misli da je to najbolje uraditi. Govori slobodno i otvoreno. Verujem da je u mnogo čemu uspela. Možda je to osećanje slobode uvidela/shvatila tek u poređenju sa pticama (preneseno značenje: ljudima) koji žive na delu naše republike koju još uvek zovemo Kosovo – Kosovo i Metohija, gde su naši ljudi/Srbi neslobodni i zatočeni u određenim enklavama/kavezima, a slobodu, ako za njih uopšte ima slobode, mogu očekivati/dočekati samo izvan žice. Možda je zato i ova knjiga izraz briga, strahova, a mi ni na koji način u njoj ne uočavamo osmeh, kamo li kikut, gde samo težnja i želja autorke za slobodom nadvladava strahove, nadvladava trenutna stanja, pa njena borba za njeno/naše Kosovo ostaje u stihovima.

Krenimo onda kratkom šetnjom kroz stihove ove njene knjige da bolje razumemo namere ove poetese. Prvi ciklus pesama *O životu* sadrži dvadeset jednu pesmu, uglavnom autobiografskog sadržaja, gde iznosi lični stav i viđenje života na njen način. U ovom delu pesama ima i onih koje imaju

socijalne, ali i psihološke elemente. Najzanimljivija zapažanja možemo sagledati u stihovima mnogih pesama. Navešću jednu izvanrednu metaforu iz pesme *Trenuci bez kraja* u kojoj pesnikinja kaže:

Penuša li se to more naših životnih misli?

U pesmi *Ako se* poetesa reče:

*Ako me stare misli
sutra pronađu,
neka bar prekosutra
ne bude kao ono sutra.*

Očito je da ona sagledava sadašnjost i poredi je sa onim juče, ali i budućnost za koju ne želi da bude kao sadašnjost.

Drugi ciklus *O nemirima duše* (četnaest pesama) skoro je po porukama isti prvom, s tim da je pesnikinja u svoja razmišljanja unela više psiholoških elemenata i razmatranja o životu, o lepoti života, o stranputicama koje su česta pojava u životu i koje često slove za glavne puteve. U pesmi *Tišina* kaže: *Tišina u meni i oko mene*, a ustvari oseća buku i nemir, da bi u pesmi *Snovi* opet kazala: *Slušam tišinu što dušu kida*.

Treći ciklus (četnaest pesama) nosi naziv *O ljudima*. Ona u pesmama ovog ciklusa razmatra baš ta pitanja ljudi/ljudskosti, neljudi i njihovog odnosa prema životu/stvarnosti. Ona život i ljude gleda i zamišlja onakvim kakvi bi trebali biti i često se razočara što se čovek udaljio od nauma Tvorca.

Četvrti ciklus (četnaest pesama) govori *O pisanju*: kako, zašto, koliko. U ovom ciklusu autobiografski iznosi lični stav vezan za umetnost pisanja gde se njene namere i ciljevi najbolje uočavaju.

Peti ciklus sadrži sedam ljubavnih niski. Ona u ovim pesmama izražava onu pravu, nepatvorenu ljubav zbog koje vredi živeti. Ona nikoga ne oplakuje, nikoga ne kune, voli tiho i trajno, blisko i na daljinu, i ne traži od drugoga ništa više, ali i ništa manje. Ona ljubav poima kao najveći čin intimnosti, opšte sreće i zadovoljstva, ne onog čulnog/senzualnog, nego ljubavi u opštem smislu reči, kao osećanje bliskosti i potrebe da se drugi vole. Ljubav ne treba sterati pod noge, stavljati u blato, odbacivati kao stare krpe. Nju treba negovati kao cveće, darivati je i uzimati njene darove, ali uvek i sve na meru i sa merom, da se pri tome ne nanosi bol, da se ne nanosi uvreda.

Šesti ciklus (sedam pesama) koji nosi naziv *O ratu*, suprotnost je naslovu jer su to u stvari antiratne pesme. Ovde su pesme najčešće rodoljubivog sadržaja, u kojima pesnikinja pokušava čitaocu uveriti da je rat nešto što je za čoveka/čovečanstvo najgore što ga može zadesiti, da rat nema pravednosti, da nikada nema smisla i da je uvek na štetu Čoveka. Ovaj ciklus po mom utisku i uverenju je skoro najbolji, jer je pesnikinja u njemu pokazala veliko umeće iskazivanja osećanja brige (zabrinutosti), straha, odgovornosti. U pesmi *Otađbino* pesnikinja ovako kaže:

*Od krša do đubrišta istorija na smrad miriše.
U travi krhotine stakla borbenih ljudi.
Papiri nebrige odaslati po snegu krvi.
U čamotinji starog okrivljenog oraha
visi balkanska slika rata.*

Gde autorka vidi i opisuje konkretne nemile ratne događaje na Kosovu koji su od strane svetskih moćnika dobili drugo ime i istorijski kontekst, a istorijska istina će ostati nekazana i nedokazana i ostaće kamen spoticanja i nerazuma za neka druga – buduća vremena.

I na kraju – sedmi ciklus (*Časovi dostizanja Boga*) – koji je sama kruna ove knjige u koju je poetesa satkala najlepše pesme/zapise/razmišljanja koje je već objavila u njenoj prvoj knjizi, pomenutoj na početku ovog zapisa. To su pesme posvećene razmišljanju o postojanju, životu, trajanju, pravdi, nepravdi, istinama, zabludama. To je svojevrstan razgovor Pisca u pokušaju i Pisca budućnosti sa samim Tvorcem. To su pitanja i odgovori – ona večita pitanja i nikad nedobijeni odgovori. Ova njena lamentiranja sa Tvorcem ni u najmanjoj meri ne ukazuju na njenu drskost i neodgovornost, na njeno negiranje vere, no traženje pravog puta i dobrih odgovora. Ona ove pesma naslovljava kao *Časovi dostizanja Boga*, ali pod tim ne podrazumeva izjednačavanja s Bogom, nego naprotiv – traženja puta ka njemu. I nije čudno što je to u dvadeset i četiri veoma, veoma dobre pesme pisane malo zastarelim jezikom, sa namernim greškama i odstupanjima od savremenog književnog jezika, jer su njena razmišljanja trajna, a dan traje taman dvadeset i četiri časa, što znači da ona o Bogu i o životu razmišlja svaki dan/sat, neprekidno tražeći put bogočoveka, krećući se po zaraslim stazama verovanja. U pesmi *Ko smo* (prvi deo zbirke, prvi čas), pesnikinja kaže:

Tako mi tebe, Bože, pitam te ko smo!?
Ko smo mi obuzeti sumnjom
kada nam se nada iskrpila slutnjom?

U pesmi *Sudbo* (prvi deo zbirke, treći čas) pesnikinjina razmišljanja o čoveku/ljudima, o životu, o trajanju su veoma životna – doduše, skoro se graniče sa pesimizmom, ali je i to deo našeg postupanja/življenja:

Nà što sve kad mi Bog krade
poslednji osećaj, poslednje nade?
Nà što život kad se skrate puti?

*Nà što sreća kad se umor sluti?
Nà što ići kad se nema stići?
Nà što sve kad mi život izmiče?*

Ovaj ciklus pesama zacelo je najbolji i najzanimljiviji. To je traganje za smislom života bez unapred dobijenih odgovora/rezultata. Tu su svi strahovi, zablude, neverice, prevare, obmane, ali i sve istine živodajne koje teraju na razmišljanje, na traženje puta u tami, traženje izlaza kada nema puta i kada je nada na izdisaju. To je otpor svemu onome što Tvorac nije namenio Čoveku, to je tačka oslonca za dalji rad/postojanje. To su optimizam i nada rođeni i nađeni u bespuću i beznadu.

Neka čitanje nove knjige Marije Stojiljković Marstoj bude na radost i zadovoljstvo čitaocima koji će u ovoj knjizi prepoznati sebe, prepoznati Čoveka.

Grado/Italija, 30. aprila 2017.

OSVRT NA ZBIRKU PESAMA *PTICA IZA ŽICE*

Vladanka Cvetković, književnica

Obimna zbirka pesama izdvojena je na sedam celina, pa sam morala slediti nît da se ne izgubim u lavirintu koji je pesnikinja sagradila za nas kroz priču o životu, nemirima duše, ljubavi, ljudima, pisanju, ratu i, na kraju, kroz odabrane pesme iz romana *Božanska je snaga književnosti*. Nîti je mnogo, ali, uostalom, u toku stvaranja pesnik ne razmišlja o kritici ili čitaocu. Ukoliko se i pojave, ne opterećuju. Pažnja je na svojim osećanjima, i kako sebe kroz stih da oživi.

Uz mnoga pitanja koja pesnikinja sebi postavlja, ona pokušava da unese izvesni red u stvari ovog sveta. Stihovi me podsetiše na rađanje i smrt, seksualnost, život, saznanje, a sudbina, ona je prelazak od nevidljivosti preko vidljivog, ka jednoj drugoj nevidljivosti. Most između suprotnosti, pa se u zbirci javlja udvostručeno lice jedne iste realnosti.

Pesnikinja poseduje nešto što bih nazvala „prednošću bola”. Rekla bih: bol ponesen sa rođenjem, pa upravo to uslovljava pesničku osetljivost i određuje jednu složenu percepciju. Opšta depresija je zahvatila društvo, pa Marija misli o vremenu, trajanju i kaže: *Noć me neće pobediti. Dan pobeđuje. Ili Dode tako čas u životu, nekako suv, bezdahan, zakočen... ili od rođenja do groba samo je borba, jer život i jeste večna borba, al' samo neka traje.*

Podsmeh smrti je prisutan, jer ona je putnik. *Želim te pokriti živote. Dokazati život. Oživeti život. Oslikati dušu svoju.* I slika Marija, jer svako ima odgovornost za svoj život. Zato su nemiri duše niti kroz život. *Krv uzburkana, a oči tužne i umorne.* Zahvaljuje pesnikinja i veri i sumnji, urliče, san daleko, a stvarnost – ona je jauh bola: *Ni pomoći ni leka. Ni izdaje ni pakla. Ništa.*

Duboko utkane sumnje bolne su, jer ni ljudi se ne osvrću, ostaju bez samilosti, bez poštovanja. Mostovi nerazumevanja svugde su prisutni i zato se pesma čudi svemu: i tajni i vazduhu i vremenu i onome što mislimo, i da jesmo, a nismo. Samo smo mi *Dirigenti*, bez obzira na to što su oko nas *Puzavice* koje nas obavijaju.

Marija zato mora da se upita: Šta je pisac? A zna i odgovor. On je sam sa svojim buntom, lažima i istinama. Zato pita: Može li se od proseka pobeći? Valja li ovo nešto? I vešto upliće *Desankine staze* i vapaj *Jovanu Dučiću* za pomoć. Neizbežna je i *Kišova polica* i, na kraju, *Kratka priča* koja ne ostavi radosni stih.

Gle, dete, eno promašenog pesničkog puta! A na putu piše:

*O osami se osamili svi koji o osami u osami osamavaju.
Da se pretvori, Bože, i put moj u osamu,
u crnu neprobojnu umetničku kutiju. Putešestvije
večnosti.*

Kuda sve to vodi? – pita se Marija. Jesmo li svi mi u zabludi? No, i ljubav je prisutna, ali ne sija od sreće. Ona uporno priča – on ne čuje. Daljina je otela ljubav, pa osta samo divni san. Zna pesnikinja da svi mi varamo sebe, i ne znamo koliko ćemo nebitnih reči napisati opisujući svoja osećanja.

Ne može pesnikinja ni da zaobiđe strahote najnovijeg rata, ne može da se zaboravi patnja, bol i uzaludnost umiranja. Kao u pesmi *Vrata izgnanog raja*:

*Svet ozbiljno urušen u apokalipsi
leti na oštećenoj ljuljašci.
Iza mojih leđa velika vatra pakla gori.
Čovečanstvo peva lošu pesmu.
More izdate utopije drži mrtve u dubini.*

*Svet je kugla od stakla.
Prsnuće poslednji normalni mozak.*

Istinski pesnik je i savest i opomena ljudskom rodu. Ova pesnikinja koja ulazi u naš ugaženi pesnički svet pokazuje da nije još sve rečeno, i verujem da se Marija Stojiljković Marstoj nije upustila u pesničku avanturu bez nekih dubljih i neobjašnjivih poticaja.

Želim joj uspeh u daljem stvaralaštvu.

U Beogradu, 8. maja 2017. godine

OSVRT NA ZBIRKU PESAMA *PTICA IZA ŽICE*

Zorica Krstović, pesnikinja

Poezija Marije Stojilković Marstoj je poezija neuobičajenih slika, lamentnih metafora, nesvakidašnjih apoteoza koje svojom maštovitošću „mame čitaoca” u neistraženo gravitaciono polje pesnikinjih laguma duše, izdelfjenih u ovoj zbirci na sedam celina (slučajno ili ne, za pravog ljubitelja poezije, irelevantno kao simbolika brojeva) i to kroz cikluse: *O životu*, *O nemirima duše*, *O ljubavi*, *O ljudima*, *O pisanju*, *O ratu*.

Očigledno je da već samim izborom pesama i obimom zbirke pesnikinja pokušava da pomeri granice poetovanja iz mogućeg ka nemogućem, iz slika realnog života u slike i metafore koje nas vode do samih granica racionalnog, ali savršeno znalački – preslikavanjem tog svog unutrašnjeg nemira, svojih unutrašnjih emocija pretočenih u stih, koji teži ka humanijoj i kreativnijoj slici sveta, ka stvaranju kompleksnije slobode čoveka tako nasušno potrebne autorki, ovih, pre svega, neuobičajenih pesama, a samim tim i svima nama.

Ako pokušate da odgonetnete šta je osnovna poruke obimne zbirke pesama *Ptica iza žice* i njenih samo naizgled raznolikih ciklusa, ostaćete zatečeni kao da pronalazite jednu zvučnu sliku, jedan zapis na tonskoj traci, koji se ponavlja veoma upečatljivo, pa u pesmi *Zvone zvona* iz romana *Božanska je snaga književnosti* kaže:

Crna si. Tamna si. Senka si. Mrtva si.

Teška si. Bolna si. Nečujna si. Strašna si.

Pakosna si. Niska si. Podla si. Dosadna si.

Pesnikinja se ne boji i ne preza da piše o najtežim stvarima koji jedan ljudski život nosi – o smrti, o ratu, o bolu, o

ranama, o depresiji – tako tipičnim za današnji svet i dešavanja u njemu. Njene teme su neiscrpne, njen analitički duh nezasićen, njen ekspresivan analitički rečnik ume da iznenadi, da nakon čitanja osetite nelagodu, ali i zapitanost o temama koje pesnikinja pokreće.

Jednako kao što sa provokativnim i višeslojnim nabojem govori u svom ciklusu pesama o ratu, ništa manje je njen odnos prema nemirima duše. Tako u pesmi *Pogled na dušu* kaže:

Ježiš se na pomisao šta je to lepo.

Ne shvataš više šalu.

Crveniš čim te ugleda neko.

Pogledaj se na šta ličiš.

Bog jeste nedostupan,

ali ti si nedostupniji(a).

Analitična i autentična, Marija Stojiljković Marstoj shvata prolaznost čovekovog života, te je to privuklo pesnikinju da kao umetnik dublje uđe u čovekov unutrašnji svet, da oseti i proživi sve oblike njegovog trajanja i proživljavanja, da pokaže kako se i na koji način može vršiti metamorfoza ljudskog života. A to ume da bude bolno, baš kao i svako istinsko i posvećeno bavljenje poezijom. Ona se ne boji, ona se BORI, ona vodi prometejsku borbu.

I u toj i takvoj borbi ona istrajava da nam pokaže da se čovek u sebi istovremeno i gradi i razgrađuje, da pada i da se podiže, da kako pesnik-tragalac čitavu svoju ličnost stavlja u službu da pronikne i razmakne tamne oblake koji znaju da se nadviju nad ljudske duše, a koji nas tako često ophrvavaju. U pesmi *Crni raj* kaže:

Otvoraju se vrata crnog raja.

U magli se vide siluete ogorčenih ljudi.

Na svakom čudnovat je put.

*Osećaj i mitologija. Pobuna i red.
Kada ih je prošlost zatvorila
da se više nikad Bogu ne obrate?
Žive u crnom raju svoje stvarnosti.*

Čitanje zbirke pesama *Ptica iza žice* otvoriće kod čitaoca mnoga pitanja, ali svakako ne i ravnodušnost.

Recimo da uz kafu, nekome cigarete, puku i počesto dosadnu realnost, zamenimo svakodnevnost zapitanošću o smislu naših života, navikom čitanja poezije i razmišljanju o radošću poetovanja. *Ostanemo li bez duše, duha, Boga – srušićemo svet!* – kaže pesnikinja.

Pročitajte zbirku, sigurno ćete za sebe i u sebi naći odgovore na mnoge zapitanosti.

U Beogradu, 19. maja 2017. godine

BELEŠKA O AUTORU

Marija Stojiljković Marstoj je rođena 27.03.1974. godine u Beogradu, gde živi i radi. Nakon završenog osnovnog i srednjeg obrazovanja, 1992. godine upisuje se na Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu, na kom 1997. godine stiče zvanje diplomiranog ekonomiste, a 2008. i zvanje magistra ekonomskih nauka.

U saradnji sa *Čigoja štampom* 2015. godine je objavljen njen prvi roman antiratne tematike i hibridnog žanra – *Božanska je snaga književnosti*. Ovaj roman je bio na Konkursu IK Arte za „Najbolji neobjavljeni roman” 2014. godine i odlukom žirija je uvršten u širi izbor. Takođe, učestvovao je i na Konkursu za dodelu Ninove nagrade 2015. godine. O romanu su mišljenje dali mnogi književni stvaraoci, ali i čitaoci.

Neke pesme, kraće priče i odlomke iz romana objavljuje na internetu, uglavnom preko društvenih mreža. Od 2015. godine radi promocije svoga stvaralaštva, pokreće i uređuje svoj sajt. Sarađuje i sa drugim internet portalima. Objavljuje pesme u štampanim i elektronskim časopisima i zbornicima. Učesnik je raznih književnih manifestacija i promocija drugih stvaralaca. Povremeno daje i osvrte na njihov rad.

Ptica iza žice je njena prva zbirka poezije, podeljena u nekoliko tematskih celina. Trenutno piše trilogiju *Bila je noć*, koju čine romani *Okupljanje*, *Potraga* i *Pad*. Član je KK Scena Crnjanski, KK Skadarlijska boemija, Poete Dunavski venac i Udruženja pisaca Poeta iz Beograda.

Više o autoru na msmarstoj.com

SADRŽAJ:

Predgovor izdavača	7
O ŽIVOTU	9
Umor	11
Hladnoća.....	13
Potcenjivanje	14
Trenuci bez kraja	15
Staklo	17
Pogled u noć.....	18
Noć je.....	20
Koje vreme? Kakvi sati? Koliko sekundi?	21
Tužnih dana	22
Od stakla dan.....	23
Spoznaja	25
Oluja	26
Dođe tako čas u životu.....	27
Ako se	28
Ludilo.....	29
Nagrada.....	31
Podsmeh.....	32
Sidro	33

Putnik namernik	34
Predahni	35
Šuma.....	37
 O NEMIRIMA DUŠE	 39
Krv uzburkana	41
Hvala	42
Božja svetla	43
Milost neba	45
Urlik.....	46
Suprotnosti.....	47
Tmina.....	49
Tišina	50
Šapati	51
Šta je?.....	53
Pogled na dušu.....	54
Snovi.....	55
Stepenište	57
Sumnje.....	58
 O LJUDIMA.....	 59
Jednom	61
Srušićemo svet.....	62

Ne plaši se	63
Street Art.....	65
Tajna	66
Dirigent.....	67
Mostovi nerazumevanja.....	69
Puzavice.....	70
Ja nisam.....	71
Crni raj.....	72
Kad pobesnim.....	73
Ljudi	75
Kažu oni, kažem ja.....	76
Ja bih	77
 O PISANJU	 79
Reči	81
Pisac je sam	83
Možda	84
Kratka priča.....	85
Pustinja	87
Vredi li?.....	89
Desankine staze.....	90
Jovan Dučić	91
Ti si mi.....	93

Kišova polica.....	94
Zabluda	95
Pisanje apsurda	96
Čekanje.....	97
Teško delo.....	98
 O LJUBAVI	 99
Izgubljena ljubav	101
Druga vrsta ljubavi.....	103
I uporno	104
U ogledalu	105
Bivša.....	106
Istina	107
Daljina	109
 O RATU.....	 111
Godine	113
Slavujev zov.....	114
Vrata izgubljenog raja.....	116
Gledam ti lice	117
Tvoje su ruke	119
Hidrogena pečurka.....	120
Otadžbino.....	122

ČASOVI (DO)STIZANJA BOGA.....	125
Ko smo?.....	127
Kameni zidovi.....	129
Sudbo	130
Krv rata	132
Olovka.....	134
Kadgod pokušah shvatit.....	136
Jablan	137
Koreni	138
Kolevko	140
Rušenje.....	141
Daneka.....	143
Ko to hodi?.....	145
Primič' se ko zver.....	147
Kad opet.....	148
Konji	150
Nigdina	152
Zvone zvona	154
Po prvi put / Molitva Grešnika Bogu	155
Ikone vekovne / Prvi odgovor Boga	157
Zatočenik / Odgovor Grešnika Bogu.....	159
Dusi dedovine / Suočenje Grešnika sa grehom.....	161

RECENZIJJE I OSVRTI	163
MANIFESTACIJE UNUTRAŠNJE EKSPRESIJE	
Zorica Tijanić.....	165
TRAGANJE ZA SMISLOM ŽIVOTA	
Simo B. Golubović	172
OSVRT NA ZBIRKU PESAMA <i>PTICA IZA ŽICE</i>	
Vladanka Cvetković.....	178
OSVRT NA ZBIRKU PESAMA <i>PTICA IZA ŽICE</i>	
Zorica Krstović.....	181
BELEŠKA O AUTORU	184

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-1

СТОЈИЉКОВИЋ Марстој, Марија, 1974-

Ptica iza žice / Marija Stojiljković Marstoj.
- Beograd : Udruženje pisaca "Poeta", 2017
(Beograd : Dinex). - 186 str. : ilustr. ; 21 cm

Tiraž 300. - Str. 161-167:Manifestacije unutrašnje
ekspresije / Zorica Tijanić. - Str. 168-173: Traganje
za smislom života / Simo B. Golubović. - Str. 174-179:
Osvrt na zbirku pesama Ptica iza žice / Vladanka
Cvetković, Zorica Krstović. - Beleška o autoru: str. 180.

ISBN 978-86-6319-143-3

COBISS.SR-ID 243610636